

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 2. marca 1990
številka 8, letnik 49, cena 5,50 dinarja

Namesto plesa v maskah – program

Program Svobodnih sindikatov Slovenije, ki ga danes razgrinjamo pred sindikalno in drugo javnostjo, sta izoblikovala življenje, ki ga živimo, in hotenje, da bi postala z našim prizadevanjem življenje in delo ljudi prijaznejša, da bi bilo manj gmotnih in človeških stisk in tudi manj nenačelnosti, nizkih kulturnih in političnih dialogov, ko iz ozkih političnih interesov ocenjuje sindikalna prizadevanja. Družbene spremembe, ki so pred nami, zahtevajo jasno opredelitev odnosa Svobodnih sindikatov Slovenije do njih, jasne cilje sindikalnega boja in izpolnjevanje programskih nalog. Program daje odgovor vsem tistim, ki so odprli lov na sindikat, ki plešejo v maskah, pa ne ponujajo ničesar. Sledi sindikalnim prizadevanjem za korenite družbene spremembe in oblikovanje naše organizacije v sodobno, demokratično in svobodno organizacijo, ki upošteva samo interese članstva, pluralizem in bogastvo njihovih interesov, oblik delovanja in organiziranja. Toda ob tej kontinuiteti so v programu jasno vidne tiste prvine, s katerimi se popolnoma razhajamo z dosedanjimi programskimi izhodišči zveze sindikatov. Gre za drugačno razumevanje samoupravljanja, ki kot integralni sistem odločanja ni temeljil na realnih postavkah družbenega in gospodarskega življenja. Uveljavljanje različnih lastninskih oblik zahteva tudi primerne oblike soodločanja delavcev v upravljanju, še posebej za odločitve o razvoju, delitvi dobička, od-

piranju novih delovnih mest, varnosti zaposlenih, prezaposlovanju in prekvalifikacijah – torej za soodločanje delavcev o temeljnih vprašanjih razvojne in delovne usode zaposlenih in nezaposlenih. Ustava in zakon o podjetjih, takšna, kot sta, ne dajeta potrebnih in pomembnih odgovorov na splet vprašanj, ki so povezana z delavčevim položajem in zato v sindikatih vztrajamo pri tem, da bi v družbi dobili višje standarde in oblike soodločanja delavcev in njihovih predstavnikov.

Odnos Svobodnih sindikatov Slovenije je drugačen tudi do parlamentarne demokracije. Smo za parlament, ki naj skladno z voljo volilcev odraža različnost državljan- skih interesov, političnih organizacij, strank in zvez, vendar vztrajamo tudi pri uveljavitvi funkcionalne demokracije oziroma vplivu ustvarjalcev dobrin na odločitve, ko gre za njihova ekonomska in

socialna vprašanja, za njihov položaj, kakor tudi za vključitev nezaposlenih v politično odločanje, bodisi v spodnjem domu parlamenta ali posebnem ekonomskem svetu.

Ko se naša organizacija proglašča za interesno in stanovsko, se kajpak ne odreka temu, da z močjo svojega članstva in z načinom delovanja postane pomemben politični subjekt. Biti interesna in stanovska organizacija za nas ne pomeni odmika na obrobje ali celo iz političnega dogajanja in odločanja ter dopuščanja lova na naše članstvo, temveč izhajamo iz tega, da je naš član ustvarjalec materialnih in duhovnih dobrin in s tem tudi eden izmed subjektov političnega odločanja. Odrekamo se institucionalni vpetosti sindikata v sistem oblasti v skupščinah, v delavskih svetih in drugih organih podjetniškega in družbenega odločanja. Odrekamo se povsod tam, kjer to ni skladno s svobodo sindikalnega delo-

vanja in združevanja. Namesto tega bomo urejali temeljna ekonomska in socialna vprašanja s kolektivnimi pogajanjmi, vendar pa zahtevamo stalno možnost, da v parlamentu nastopimo svobodno in javno. Isto velja tudi za odločanje v podjetjih. S takšnim načinom našega dela imajo poslanci in izvršna oblast, delegati v delavskih svetih in v skupščinah podjetij možnost, da ne upoštevajo naših stališč, argumentov in predlogov, sindikati pa pravico, da javno nadzorujemo njihovo delo, da zahtevamo njihovo odgovornost, odpoklic in tudi predčasne volitve, če je to potrebno, in imamo možnost ter pravico, da se za interese svojega članstva bojujemo tudi s pritiski in stavkami.

Samozadovoljstvo s programom Svobodnih sindikatov Slovenije bi v sedanjih zapletenih družbenih razmerah pripomoglo k še večjemu zaostranju družbenih naspro-

tij, saj izkušnje z različnimi programi lahko nazorno pokažejo, kam drvi družba, če ne naredi vsega za njihovo ureditve. Za Svobodne sindikate Slovenije je, po mnenju komisije, ki je pripravila program, bistveno, da ga začnejo izpolnjevati prenovljeni kadrovske sestavi sindikatov z ljudmi, ki bodo sposobni izpeljati programske usmeritve, ki ustrezajo zahtevam in vlogi sindikatov in imajo ugled in podporo med članstvom. Tudi strokovne službe v sindikatih se morajo reorganizirati in predvsem raci-

Svobodni Sindikati Slovenije

analizirati, vendar tudi okrepiti z uglednimi strokovnjaki, če hočemo, da postanejo strokovni servis sindikatov na vseh področjih njihovega delovanja. Akcijska in organizacijska svoboda, avtonomija sestavnih delov in oblikovanju sindikalne politike, uveljavljanje specifičnih interesov, svoboda ustanavljanja vseh sindikatov, v skladu s potrebami in s posebnim poudarkom na tem, da bo prihodnje morala vso težo uveljavljanja sindikalne politike in predvsem varstva člana nositi organizacija zunaj podjetja, zahtevajo primerno sestavo vodstev in strokovnih služb. Gre pravzaprav za bistvene dejavnike v prenovi sindikatov v Svobodne sindikate Slovenije s katerimi bo moč speljati tudi programske usmeritve.

Dušan Rebolj

Maribor se končno prebuja

Po petih urah in pol je bilo konec burne seje zbora združenega dela mestne skupščine. Zbor se je na tej izredni seji sestal na pobudo občinskega sindikalnega sveta in osnovne organizacije sindikata MTT-Tovarne tkanin Melje.

Seja omenjenega skupščinskega zbora je bila še drugače izredna: od 60 delegatov se je udeležilo 50! Poleg predstavnikov sindikata je prišlo še nekaj direktorjev in vodilnih delavcev. Izredna je bila tudi po vsebini: spremenila se je v parlament.

Najvzpodbudnejše in to, kar daje upanje, je, da je zbor sprejel vsa stališča sindikata do stečajnih postopkov ter vse predloge za reševanje težkih razmer, v katerih se je Maribor znašel.

Tako postavlja zahtevo izvršnemu svetu Slovenije, naj prepreči vse nadaljne stečajne postopke, zgolj nelikvidnih delovnih organizacij. Če pa ugotovijo, da je stečaj nujen zaradi neperspektivnosti proizvodnih programov, pa mora do stečaja priti, pri odpuščanju delavcev pa morajo upoštevati merila, ki jih je sindikat že sprejel pri ugotavljanju ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev. Sprejet je bil tudi predlog sindikata za spremembo zakona o zavarovanju in nadomestilih za čas brezposelnosti, po katerem najnižje nadomestilo ne more biti nižje od osebnega dohodka, kot ga zahteva kolektivna pogodba. Sprejeli so tudi, da delavec, ki pred nastankom pogojev za izplačilo nadomestila ni prejemal polnih osebnih dohodkov, mora nadomestilo znašati toliko, kot bi, če bi delal pol delovni čas.

Sprejeta je bila tudi zahteva po takojšnji spremembi zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji. Delegati so sprejeli predlog sindikata, da se v stečajno maso ne sme šteti premoženje iz skupne porabe ter da delavcu ne more prenehati delovno razmerje z dnem stečaja, temveč šele po preteku zakonitega roka za pritožbe, kot tudi to, da sindikat prijavlja delavca kot upnika.

Delegati mariborske skupščine bodo v republiški skupščini zahtevali takojšnje oblikovanje sklada za zaposlovanje na območju SRS, občinski svet zveze sindikatov Slovenije v Mariboru pa bo sklepe predložil republiškem svetu, ki jih bo po proceduralni poti predložil republiški skupščini. Delegete Maribora zavezuje sklep njihove skupščine, da jih morajo v republiški skupščini – uveljaviti...

Janez Sever

iz vsebine

Janez Drnovšek in Vaclav Havel (stran 3)

O neki morali ali o socialističnih sindikatih, ki plešejo v maskah

Anton Poler (MTT): Kalili so me za delavske pravice (stran 4)

Kdo je pil, kdo bo plačal (stran 11)

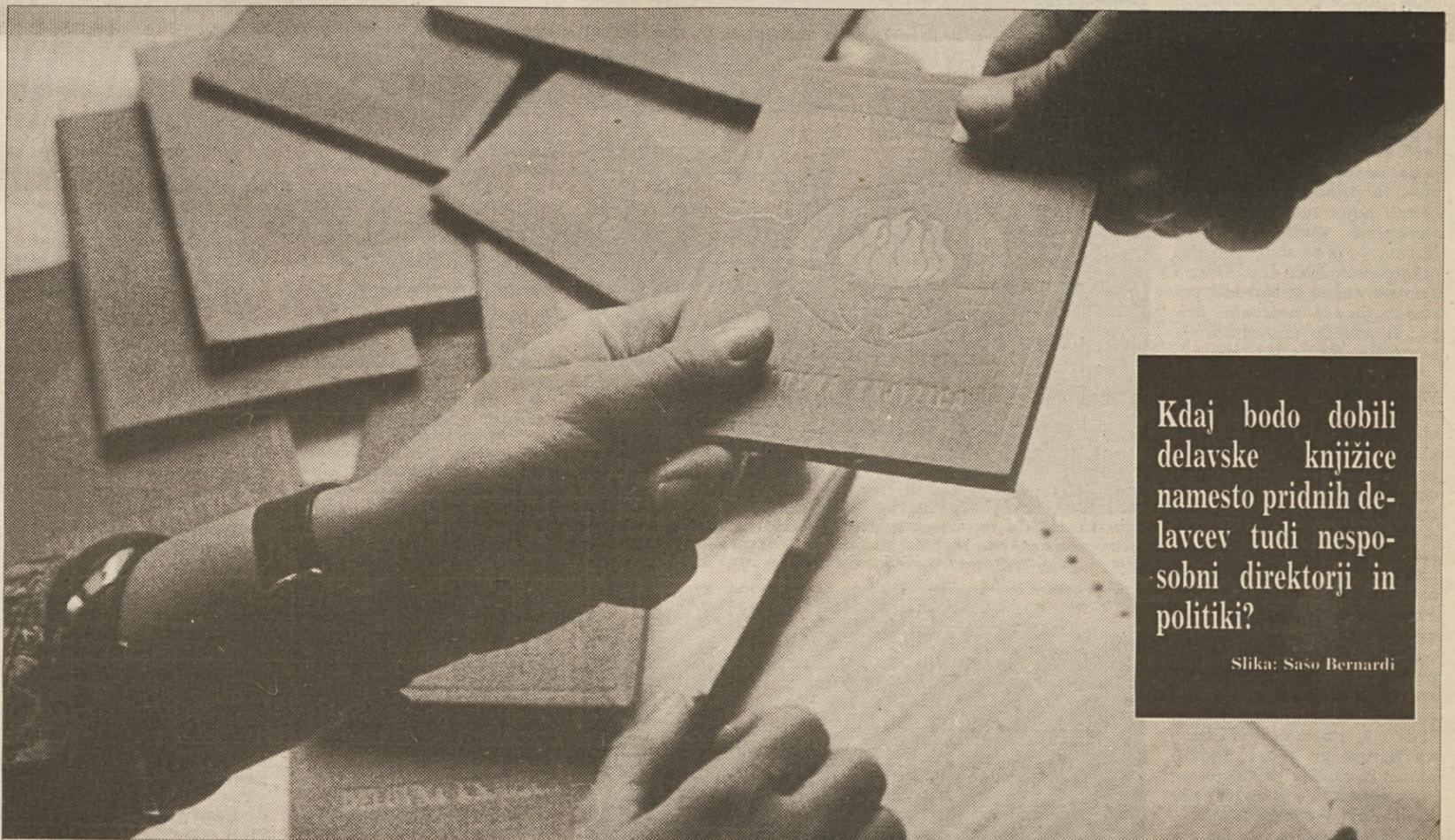
● Program svobodnih sindikatov Slovenije

● Temeljne naloge sindikatov za obdobje 1990–1994

(priloga Sindikalni poročevalec)

Marles: stara vprega z novo uzdo (stran 12)

Švicarski model kolektivne pogodbe (stran 13)

Kdaj bodo dobili delavske knjižice namesto pridnih delavcev tudi nespособni direktorji in politiki?

Slika: Sašo Bernardi

Mlinček na veter

Dr. Ermin Kržičnik s Poslovno ekonomske fakultete v Mariboru se je – prebudil. Stopil je pred televizijske kamere in pametno ugotovil, da dosednji stečaj mariborskih delovnih organizacij niso bili potrebni...

On naj bi bil tisti, ki je edini ponudil svoj hrabri in široki hrbet v bran odpuščenim delavcem!

V isti sapi mu je uspelo dahnuti Ujčiču v uho priporočilo, naj se delavci Maribora prijazno poslovijo od sedanjih poslovodnih in odgovornih struktur, ker so žrtve razmer in zato niso nič krivi...

Zbogom, gospod doktor, zbogom...

J. S.

Vrag jemlje šalo

Potem ko je slovenska vlada končno le ugotovila, da vrag jemlje šalo in da srbska gospodarska blokada le ni mačji kašelj, kot se ji je sprva zdelo in v kar so se zaleteli nekateri ugledni slovenski ekonomisti, se je končno odločila za protiuđarec. Kot je na začetku tedna razgrnil republiški minister za finance Rudi Šepič, Slovenija od 353 milijonov dinarjev, kolikor bi jih morala prispevati v sklad za nerazvite, ne bo plačala 48,1 odstotka. Hkrati bo slovenska kotizacija za zvezni proračun manjša za 15 odstotkov, se pravi za tisti del, ki gre po slovenskih ocenah za Srbijo (dopolnilna sredstva za SAP Kosovo, obresti za kmetijska posojila, tečajne razlike itd.). Prav tako Slovenija s temi ukrepi odstopa od sprejetih družbenih dogovorov za sanacijo škode, ki so jih v Srbiji in Vojvodini povzročile naravne katastrofe, kar naj bi našo republiko do konca leta 1992 veljalo 4.677.000 dinarjev.

Na novinarski konferenci je bilo slišati več zanimivih vprašanj, na katera pa niso dobili natančnih odgovorov. Šepič je sicer dejal, da Slovenija s temi protiuđarepi v vsakem primeru več dobi kot izgubi, ker na jug zelo veliko dajemo, zelo malo pa od tam tudi dobivamo. Vendarle pa ostaja kopica vprašanj, ki zadevajo pravno in gospodarsko plat položaja. Predvsem pa Rudi Šepič ni znal odgovoriti na vprašanje, koliko s temi zmanjšanimi prispevki za federacijo krije škodo, ki jo je povzročila srbska blokada. Šepič je dejal, da bi na to vprašanje težko odgovoril, ker ne ve, kolikšna je škoda.

In smo tam! Vlada je ponovno ukrepala nestrokovno. Zdi se, da se pri tem bolj ravnala po načelu »zob za zob«, zato ni prav jasno, kaj se bo izcimilo, kot pa da bi imela izdelan program, ki bi bil tudi smotno ovrednoten. Tako vam, žal, tudi ne morem posredovati podatka o škodi, ki jo trpijo slovenska podjetja. Škoda pa je v vsakem primeru zelo velika, kar nam govori samo nekaj: srbski režim se je očitno zavedal vseh razsežnosti blokade, kar pa je ujelo slovensko vlado nepripravljeno. Drugega pač ni mogoče reči ob podatku, da domala dva meseca ni naredila nič konkretnega. To je po alarmantnih vesteh, ki prihajajo s »terena«, očitno dojel tudi predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik, ki je na skupščini sindikata energetike dejal, »kako smo na začetku blokade poslušali, da nas ta ne more prizadeti, zdaj pa nam zaradi nje propadajo tovarne«.

Privoščljiva in ironična izjava srbskega delegata v skupščini sklada za nerazvite Djordja Jankovića, češ če je škoda zdaj res tako velika, potem je bilo tudi prej ogromno dobička, samo govori, da ta delegat nima pojma o ekonomiji. Uvrstimo pa jo lahko v blok tistih navčnih slovenskih izjav, po katerih nas ta blokada ne more zamajati. Prav vse te izjave imajo namreč eno bistveno pomanjkljivost: na prvi pogled ekonomskemu laiku 10 ali 15 odstotkov izpada dohodka zaradi blokade res ne more pomeniti veliko, še zlasti, če misli zgolj na porabo in plače. Popolnoma drugačna slika pa se nam pokaže, če poznamo položaj naših ubožanih in prezdolženih podjetij, ki jih, denimo, za 15-odstotkov manjša realizacija ne samo zamaje, temveč spravi na kolena. Kot je na primer na tehničar dovolj samo en gram, da ena stran pretehta, tako je na drugi v ekonomiji 15 odstotkov manjši prihodek več kot do-

volj, da gre tovarna v stečaj. In prav to se nam zdaj v Sloveniji dogaja.

Vse to pa nam govori samo eno. V balkanski državi, ki ji je pravo tabula rasa. Slovenci ne bi smeli imeti več nikakršnih pravnih pomislekov. Z drugimi besedami rečeno, to pomeni, da bi morali napeti vse moči, da takoj in sproti ugotavlja nastalo škodo in jo poskuša z novim zmanjševanjem prispevkov za zvezno državo tudi takoj sanirati. Edino to je rešitev in upamo lahko, da se slovenska vlada tega zaveda.

Ivo Kuljaj

fotokronika

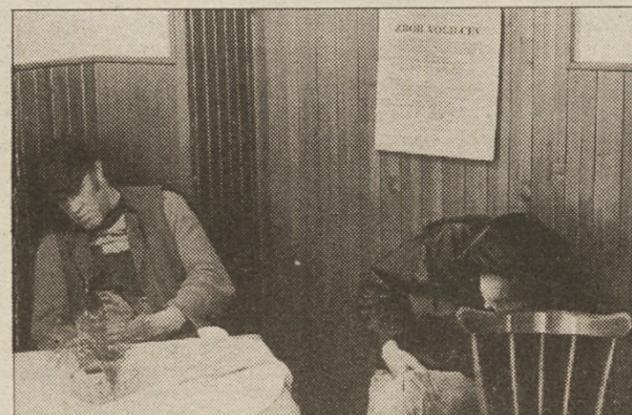
Šele po dobrih dveh mesecih je slovenska vlada dojela, za kaj gre: Rudi Šepič, minister za finance, razlaga, kako bo Slovenija ukrepala zoper nesprejemljiv bojkot Srbije.

»Zgodil« se je narod ali miting po slovensko. Na srečo ti štirje v svoj program niso uvrstili ustanovitve nove stranke. Torej – sedeminpetdesete, ker je zmanjkalo – kandidatov.

Maske dol! Če jih snameš, pogledaš program in igralce, ti ostane začudenje – kako smo si vendar podobni. In še druga ugotovitev: vedno so eni – igrali in drugi gledali. (Slika: Lukas)

Zmagovalci v volilnem boju.

Pripravil: J. S. Slika: Sašo Bernardi

Za izredno zasedanje skupščine

Pogovora o problematiki gospodarjenja v kovinski in elektro industriji Slovenije, ki ga je pripravil republiški odbor sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije, so se udeležili predstavniki sindikalnih organizacij in predstavniki poslovnih organov Železarne Ravne, Železarne Jesenice, Koncerna Gorenje, Litostroja, Mariborske livarne, Iskre Holdinga, Tama, predstavnika izvršnega sveta Skupščine SRS in Gospodarske zbornice Slovenije ter predsednik republiškega komiteja za industrijo.

Poleg že nakazanih delnih rešitev za razbremenitev gospodarstva – znižanje prispevnih stopenj, prednost izplačila osebnih dohodkov pred drugimi izplačili, vzpostavitev tržne konkurence za ustavitve rasti drobnoprodajnih cen blaga za široko porabo – predlagajo še naslednje:

1. Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije ter predsedstvu skupščine SR Slovenije sklic izredne seje republiške skupščine, ki naj bi obravnavala problematiko gospodarjenja kovinske in elektroindustrije;

2. Gradivo za izredno sejo naj pripravijo: – Gospodarska zbornica Slovenije poročilo o gospodarjenju, ki naj temelji na zahtevah odprtega pisma republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije,

– strokovna služba republiškega sveta ZSS skupaj z republiškim odborom predloge za zagotavljanje socialne varnosti delavcev v dejavnosti; 3. Izredna seja skupščine mora biti do 15. marca letos.

Do Iskre je lahko maščevalna le Iskra Naslednja domina

Kako teče zgodba z dominami, ve vsak otrok. Ko jih postaviš v vrsto, so videti kar mogočne. Ker pa so na majavih nogah, je dovolj, če dregneš v prvo in potem...

Ta »potem« seveda najbolj boleče doživljajo delavci. Njihova usoda pa tudi k nam curlja tako po kapljicah. Včeraj trije delavci Avtomatike, ki so sicer rešili svoje glave, a je odnos stečajnega upravitelja do njih ogrozil še tisto bore, kar je ostalo. Danes sindikalisti iz Iskrine Kibernetike, ki enostavno ne vedo, kako naj se obrnejo. Vodstvo je njihov kolektiv pripeljalo v tako gosto meglo, da še samo ne zna pojasniti, kam in kako iz nje. Ko so delavci vzorjili in jih hoteli odstaviti, se je pokazalo, da niti tega ne morejo storiti. Če jih hočejo brccniti, se pokaže, da sploh niso več šefi, so pa ostali toliko šefi, da mimo njih ni mogoče...

O obeh zgodbah bomo pisali v naslednji številki.

Ciril Brajer

Skupščina sindikata zdravstva in socialnega skrbstva

Sporočamo

● Vsa zagotovila, pisna in ustna, ki jih je stavkovni odbor dobil po napovedi stavke za 28. junij 1989, ne zagotavljajo ne v materialnem ne v sistemskem smislu trajnih rešitev, krize v zdravstvu in socialnem skrbstvu, zato skupščini SR Slovenije predlagamo, naj takoj ali najkasneje do 28. marca 1990 določi naloge, roke in nosilce za uveljavitev stavkovnih zahtev.

● Skupščina SR Slovenije oziroma njen izvršni svet mora zagotoviti poseben račun znotraj proračuna za zbiranje sredstev za zdravstveno zavarovanje, ki jih plačujejo delavci iz bruto OD in organizacije iz dohodka.

● Skupščina SR Slovenije naj sproži postopek za ugotavljanje odgovornosti vseh pristojnih oziroma, ki so dopustili, da je prišlo do sedanjih razmer, ki ogrožajo zdravje slovenskega naroda.

● Skupščini SR Slovenije predlagamo, naj sproži tudi postopek za ugotavljanje osebne odgovornosti dr. Dinka Leskovića, predsednika republiškega komiteja za zdravstveno in socialno varstvo Slovenije, mag. Henrika Pušnika, nekdanjega predsednika skupščine Zdravstvene skupnosti Slovenije in sedaj predsednika Odbora za uresničevanje programa zdravstvenega varstva v SR Slovenije, ter dr. Martina Totha, namestnika direktorja Republiške uprave za zdravstvo, in ga konča najkasneje do 28. marca 1990 in naj jih do takrat tudi odpokliče.

● Stavkovni odbor bo 5. aprila 1990 pripravil enourno splošno protestno stavko, če našim zahtevam ne bo ugodeno do 28. marca 1990.

● Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije se pridružuje pobudi Zveze zdravniških društev Slovenije, da se ob praznovanju svetovnega dneva zdravja organizira shod delavcev zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Predsednik RO: primarij dr. Jože Arzenšek

Pojasnilo mošćanskih sindikatov

Prvi cilj je socialna varnost

Te dni smo lahko prebrali vrsto zahtev, ki jih postavlja občinski sindikat ljubljanskih Mostov.

Od izvršnega sveta občine Moste Polje zahtevajo pojasnilo, kako je spremljal položaj Papirnice Vevče oziroma kaj je postoril, da bi bil boljši. Terjajo tudi preverjanje odgovornosti Branka Paša, direktorja Papirnice, vodij strokovnih služb in predsednika delavskega sveta. Informacije hočejo od občinske vlade, saj jih vodstvo Papirnice sindikatu noče dati. Sicer so izvršnike okrcali tudi zato, ker so na sejo o teh težavah poslali »nepriстойne ljudi«.

Miro Sotlar, predsednik okarane izvršnega sveta že odgo-

varja: »Izvršni svet je odgovoren skupščini in ne sindikatu.« Z njim je sicer vedno dobro sodeloval, zato ga čudi reakcija sindikalcev.

Sodelovali so tako pri reševanju presežkov delavcev kot pri sanaciji Papirnice – ta čas je bila brez izgub! Ko pa je postala podjetje, so pristojnosti izvršnega sveta za njegovo reševanje usahnile.

Za komentar nespornostim smo prosili Marijo Fedran, predsednico mošćanskih sindikatov:

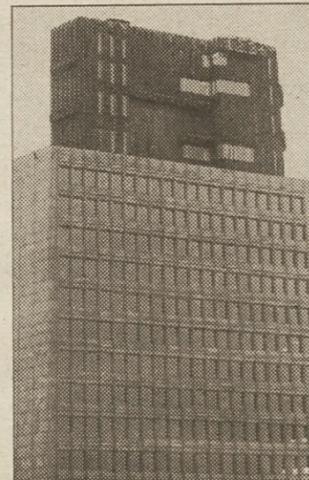
»Dejstvo je, da je izvršni svet ogromno naredil za Papirnico. Žal pa na tej seji ni bilo nikogar, ki bi lahko verificirano vse to pojasnil. Morda je prav to komu zbudilo vtis, da gre za izmikanje in ljudi je zrevaliralo.«

Sindikatu gre seveda predvsem za socialno varnost delavcev. To je bil tudi vsebinski poudarek seje, ki je ostal v senci zapletljive. Po krivici. Socialna pravičnost, plače, varstvo sindikalnih aktivistov... To so naše naloge in zato zdaj letamo okoli direktorjev. Radi bi zbrali začetni kapital za zaposlitveni sklad. Besed je dovolj in naš sindikat se kani tako aktivno vključiti v zagotavljanje programov, delovnih mest – le za »presežke«, ki so naši člani. Sklad bo namreč okrepljen s sindikalno članarino. Predlagamo njeno povečanje, strogo namensko prav za ta sklad.

V funkciji socialne varnosti, nekakšne preventivne skrbi, so tudi spiski slabih direktorjev. Izvršni svet pravi, da tega ne bo počel, zato smo se lotili mi. Strnili bomo podatke gospodarske zbornice in naše evidence, kakšen je v posameznih podjetjih odnos do sindikata. To bo naša informacija po zaključnih računih in v njej bodo seveda imena direktorjev, ki podjetja vodijo – kako, to bo jasno iz podatkov.

Naj ponovim, tega ne počnemo, ker bi se radi vtikali v gospodarjenje. Edini namen je skrb za socialno varnost delavcev že vnaprej. Sindikat gotovo ne sme dovoliti, da firme propadejo čez noč in nič hudega sluteči delavci frčijo na cesto.

Ciril Brajer

Iz uradno nepotrjenih virov smo izvedeli, da je Iskrino stolpnico na Trgu revolucije v Ljubljani nekdo že kupil. Kaj bo z delavci pa ostaja spet velika neznanka.

Slika: Sašo Bernardi

Ljubljanski sindikati

Za ustanovitev razvojno zaposlitvenega sklada v Ljubljani

Pravica do dela in pričakovana varnost zaposlitve vsakega v delo sposobnega občana kot temeljni pogoj njegove socialne in ekonomske varnosti postaja v razmerah tržnih zakonitosti vse manj zanesljiva, pa tudi zaskrbljujoča, saj procesi prestrukturiranja, spremembe v organizaciji dela, opuščanje nedonosnih programov, pa tudi stečajni povzročajo vse več nezaposlenih, ne glede na to, ali gre za tiste, ki iščejo prvo zaposlitev ali pa tiste, ki so jo zaradi teh procesov izgubili.

Spremembe slovenske ustave in nova zvezna zakonodaja o delovnih razmerjih sicer še vedno nalagata podjetjem in organizacijam, naj iščejo rešitve za zaposlitev delavcev, katerih delo na določenem področju oziroma proizvodnem programu ni več potrebno, vendar pa zavezuje tudi družbeno-politične skupnosti, organizacije, delavce in delodajalce, da po načelih vzajemnosti in solidarnosti združujejo ali kako drugače zagotavljajo sredstva za uveljavljanje pravice delavcev do dela in za ustvarjanje ugodnih možnosti za zaposlovanje nasploh. (22. člen zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja.)

V iskanju novih zaposlitvenih možnosti v Ljubljani ter zaradi hitrejšega in učinkovitejšega nastajanja novih proizvodnih in drugih programov v gospodarskih organizacijah Ljubljane, predlagamo, da zbori skupščine mesta Ljubljane sprejmejo sklep o ustanovitvi razvojno-zaposlitvenega sklada v Ljubljani.

Sredstva razvojno-zaposlitvenega sklada naj bi bila namenjena izključno za financiranje razvojnih in proizvodnih programov podjetij (ne glede na obliko lastniškega odnosa), ki bodo zagotavljali nova delovna mesta in s tem omogočali širitev zaposlitvenih možnosti, razen tega pa tudi za financiranje programov usposabljanja, dokvalifikacij in prekvalifikacij delavcev, katerih delo ni več potrebno (presežkov delavcev) ter iskalcev prve zaposlitve.

Finančni viri razvojno-zaposlit-

tvenega sklada naj bi bili iz sredstev proračuna, članarine zveze sindikatov, sredstev rezervnih skladov gospodarstva ter iz drugih stalnih ali občasnih virov glede na interes (banke in gospodarske organizacije), kar bi uredili s posebno pogodbo. S sredstvi sklada bi upravljali upravni odbor na podlagi meril za razporejanje sredstev in strokovnih utemeljitev o ustreznosti posameznih programov.

S tem predlogom se ne oddaljamo od naših znanih opredelitev, da moramo zagotoviti gnotno in socialno varnost delavcev, ki so brezposelni, in jim zagotoviti višja nadomestila osebnih dohodkov v času, ko čakajo na novo zaposlitev, čeprav jim to že zagotavlja Zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti. Zavedamo se namreč, da nas tudi na tem področju čakajo zahtevne naloge, vendar pa menimo, da bomo njihov težak položaj laže reševali s širitvijo zaposlitvenih možnosti, katerih materialna osnova naj bi bil razvojno-zaposlitveni sklad, kot pa, da bi v nedogled obešali na že tako osiromašeni družbeni proizvod vse večje število brezposelnih.

Zato v imenu delavstva in sindikatov Ljubljane naprošam delegate zborov skupščine mesta Ljubljane, da zamisel o ustanovitvi razvojno-zaposlitvenega sklada podprejo, obenem pa izrazim zahvalo izvršnemu svetu SML ter medobčinski gospodarski zbornici ter vsem, ki so že doslej podprli zamisel o ustanovitvi razvojno-zaposlitvenega sklada.

Predsednik MS ZSL
Jože Sketa

svobodni
Sindikati
Slovenije

Janez Drnovšek in Vaclav Havel

(ali zgodba o nekem predsedstvu)

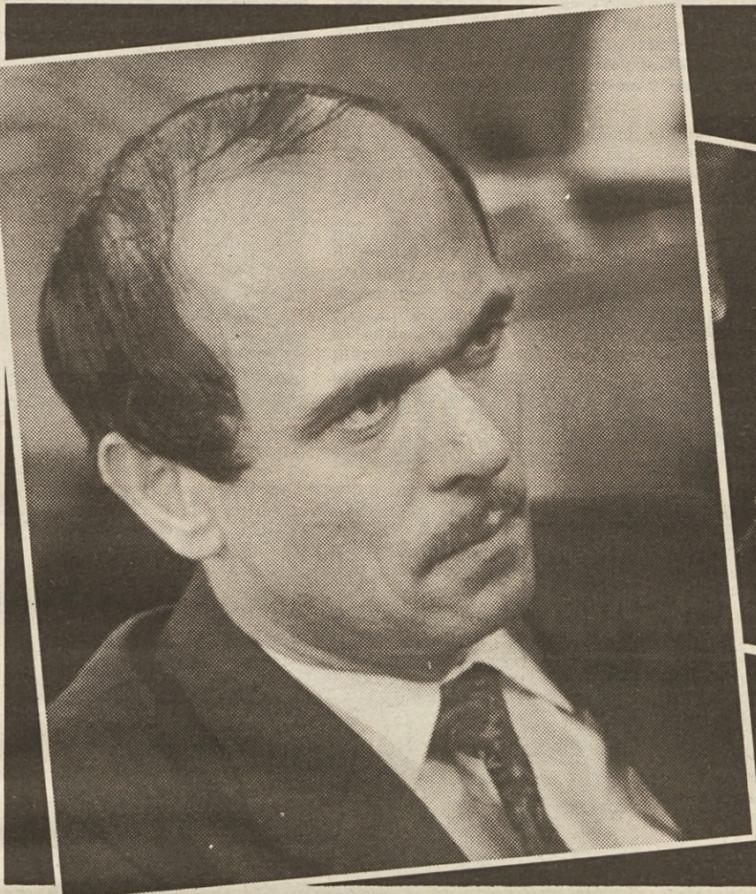
Ko razmišljam o teh dveh predsednikih, se mi samo po sebi vsiljuje primerjave. Primerjati je seveda mogoče samo primerljive ljudi in stvari. In res se zdi, da med Drnovškom in Havlom in skoraj nobene vzporednice, pač pa so velikanske razlike.

Havel se je vzpel kot osrednja osebnost češke protikomunistične opozicije v trenutku, ko je bila komunistična oblast povsem razmajana. Lahko bi celo rekli, da on ni bil rezultat svobodne izbire češkoslovaškega ljudstva. Prej je bil ekstremen odgovor na ekstremne razmere. In v tej ekstremnosti je mogoče videti tudi začetek njegovega konca. Podpora, ki mu daje polet, podpora doma in v tujini, prav gotovo ni realna kategorija, na kateri je moč graditi trdno perspektivo ČSSR. Po mojem je Havel rezultat izbruhov evforičnega navdušenja in zmagovalstva med zlomom starega, osovražnega in za nekoč svetočo srednjeevropsko državo ponižujočega režima – podobno (če spet površno primerjam) kot je pri nas Tito nekoč simboliziral prej zmago nad strim kakor odkrivanje zanesljivega, novega. Žal so vsi nagli prevrati značilni po tem, da pirujejo na razvalinah starega in ko to navdušenje uplahne, nastopajo resni problemi. Nastopi trenutek, ko se je treba izkazati z ustvarjalno domišljijo in demokratično voljo na eni strani ter z realistično državniško modrostjo na drugi.

Havel nam deluje sveže, simpatično in uspešno. Uspešno tudi na svetovnih diplomatskih deskah. Je živ primer neizbrušenega državnika, ki pa si je že »utrl« pot za nekatere mikrofone, ki so bili celo Titu kot »čudežnemu otroku« povojnega časa za vselej nedostopni. Ponovimo! Havlov uspeh je vezan z njegovo protikomunistično (ali vsaj nekomunistično) karizmo. V tem smislu ima izjemno veliko zaledje. Poleg tega je dokaj priznan pisec. Spet bi dodal – bolj priznan zaradi srčnega oporečništva kakor zaradi umetniške moči. Toda če to dvojno sestavimo, pomeni silno močan »promocijski« vzvod: Velikanski konsenz doma in v tujini pomeni torej za Havlovo voditelstvo močan in ugoden veter v jadra. A ta veter bo ponehal in tedaj bo morala ČSSR poiskati predvsem močno realpolitično voditeljsko osebnost. Če je Havel dovolj preudaren, potem bo ta proces sam pospeševal, se pravočasno umaknil v pozo časčnega in zaslužnega ljudskega tribuna...

Ob Havlovi sedanjosti vsečnosti pa nam Janez Drnovšek, naš še nekajmesečni predsednik, deluje zmeraj bolj neoblegano in pomilovalno. Pravzaprav ima človek porazen občutek, da je bil v njegovem primeru sijajen človek in strokovnjak tragično »zakockan« v absurdnem sistemu, ki ga je ustvaril inovacijski marksizem naših vodilnih mož, predvsem Tita in Kardelja. Človeku gre domala na jok, ko opazuje, kam je zdrknil ta obetavni mož, ob katerem smo se v veliki večini nadejali pravega dostojnega predsednika po dolgih letih naveličnosti in razočaranju nad Titovimi diadohi. (Konec koncev tudi Titovo predsednikovanje – vsaj po moji sodbi – tja do konca šestdesetih let, ni bilo državi več v korist in ponos!)

Drnovškov vzpon iz skoraj popolne anonimnosti (v primerjavi, denimo s Havlom) se

je odvijal v okoliščinah še močnega, dasiravno že povsem konceroznega komunističnega režima. Bil je izraz drugačne, v primerjavi z drugimi komunističnimi deželami neprimerno bolj demokratične note, ki se je bolj kot drugod v državi kazala v Sloveniji. Nedvomno smo bili skoraj vsi presenečeni, ko je tako suvereno združil protikandidata, ki je štalat z nadse močnim politično-režimskim zaledjem. Izvolitev Drnovška je za Slovenijo pomenila ponovni prodor demokratične iniciative, toda v jugoslovanskih razmerah je bila njegova izvolitev tragična – tako zanj kot za vse, ki smo na njem gradili svoje upe.

Drnovškove predsedniške (voditeljske) omejitve je moč videti najmanj na dveh točkah: v pristojnostih in načinu dela predsedstva države in v družbenih razmerah, ki so botrovale njegovemu mandatu. V obeh teh dveh točkah se z vso ostrino zrcali dediščina Titovega koncepta jugoslovanske družbe in njenega vodenja.

Nedvomno ni moč zanikati svojevrstnega kohezivnega pomena razvpite sintagme »avnojska Jugoslavija« oziroma »Titova Jugoslavija«. V zadnjih letih je te pojme vsakdo razlagal s svojimi očali, nam v Sloveniji pa so pomenili predvsem varovanje narodove suverenosti in državnosti. Nedvomno je res, da je bila avnojska Jugoslavija zgodovinska tvorba, ki je nastala in se tudi izživela. Po tem je treba jasno povedati, da avnojske Jugoslavije ni več. To se mi zdi tudi normalno. Razmišljam seveda, če je sploh kdaj obstajala. Bila bi celo preveč idealna, da bi lahko polno zaživela v praksi. Kosovo to lepo dokazuje!

Drnovšek je »podedoval« idealizirano avnojsko Jugoslavijo, ki je v praksi pomenila velikansko vrečo problemov, v kateri je Milošević zmeraj

bolj razgrajal in zlorabljal nezadovoljstvo Srbov nad ustavno formo avnojske Jugoslavije ter njenimi praktičnimi posledicami. Toda to, kar nam je ostalo kot Titova Jugoslavija, je preveč kompleksno in zapleteno, da bi se dalo opisati in analizirati v nekaj stavkih. A furjasta Srbija, s katero ima zlasti na točki Kosova, vsa Jugoslavija tolikšne preglavice, da je gotovo produkt »avnojske (Titove) Jugoslavije«. To je bila prva omejitev Drnovškove uspešnosti; končno se je tudi sam oklenil te formule, ni pa zmožgel ponuditi pogumne in nove formule, ki jo je terjal čas in mu jo je omogočala pametno

plasirati predsedniška avtoriteta.

Drugo omejitev, ki prav tako izvira iz Titove zapuščine, predstavlja paralično osmeroglavno državno predsedstvo. Najsi je bil Tito toliko domišljav, da je verjel, da ga lahko nadomesti le osmeroglavni svet »modrih« ali pa je bil tako nezaupljiv, da je v takšnem vodstvu videl edino jamstvo za obstoj Jugoslavije, v obeh primerih se je krepko uštel. Nedvomno sta se vsa Drnovškova potencialna energija in kreativnost skrhalo predvsem znotraj predsedstvenega okteta. Po moji sodbi

seveda predsedstvo ni degeneriralo toliko po tem zadnjem mandatu, kolikor pred njim, ko so ga sestavljali »zaslužni« starci, ki so zrasli v popolni Titovi senci, ki niso imeli pokazati drugih vrlin kot priseganje na zvestobo Titovi Jugoslaviji (konceptu), in ki so z rabo te preživele šablone delali hudo silo naravnemu življenjskemu toku.

V njihovem času je bilo predsedstvo že pogubljeno. S svojim nojevskim ravnanjem je precej pomagalo zaostriti krizo. Uničena avtoriteta predsedstva in huda kriza sta ob ohranjanju navad in statusa predsedstva Drnovšku odvzela sleherno možnost, da

bi kaj naredil s svojim talentom in strokovnostjo, z mladostjo in zaupanjem, ki ga je imel med številnimi državljani, pa tudi s sorazmerno pomlajeno sestavo uglednega strokovnega profila.

Tako je Drnovšek, kajpak tudi zaradi svoje značajske »otrplosti«, ki ji manjkata ogenj in magnetičnost, tako zase kakor za Jugoslavijo in Slovenijo, kot »predsednik« SFRJ izgubljena velika priložnost. O tem, kako bridko je to govoriti za človeka, ki zasluži spoštovanje, ni vredno zgubljeni besed. Je pa, žal, resnično!

Seveda ni potrebno izgubljati besed niti o tem, kako strašno trpi Drnovškov ugled doma in v svetu zaradi Kosova in srbskih nasilništev v zvezi s Kosovom. V prvi vrsti gre za nemoč kar koli plodnega narediti po poti dialoga in s predsedniško avtoriteto ter ob spoštovanju pravnega reda in demokratičnih svoboščin, kar vse je Drnovšku pisano na kožo. Zlasti pa gre za najbolj absurdno vseh absurdnih situacij, da Drnovšek, ki je bil očitno edini v predsedstvu zoper zadnje aktiviranje vojske na Kosovu, na koncu vendarle podpiše ukaz za to. Mislim, da bi bil moral tu potegniti jasno črto. Koristil bi bil sebi, armadi, pa tudi Slovencem.

No, in da ne pozabimo! Če k vsej degeneraciji predsedstva dodamo še enotno Srbijo s tremi stolčki v predsedstvu ter prozorno spreten srbski manever, da bo Milošević v predsedstvu zamenjal Jovića in tako po maju postal prvi mož Jugoslavije, tedaj je mera več kot polna. Zase moram reči, da takšnega predsedstva ne morem priznati za svojega in da tega poraznega občutka Drnovškovo nadaljevanje mandata ne more ublažiti, da torej nikomur iz SR Slovenije ne morem dati državlanskega pooblastila, da me zastopa v vodstvu, v katerem ždi debelo gnilo jajce.

Da, rešitev je zdrava konfederacija, čeprav tudi ta za Slovenijo ne bo poceni. A nemara se bo vsaj bolj razločno videlo, kdo pije in kdo plača.

Martin Ivanič

Uradniki letijo v nebo

V Skupščinskem poročevalcu številka 3 je izšel osnutek zakona o delavcih v državni upravi. V posebnem poglavju tega osnutka so tudi določila o osebnih dohodkih teh delavcev. Kratak povzetek najpomembnejših določil iz tega poglavja je takle:

- Sredstva za osebne dohodke delavcev v državni upravi se določajo na osnovi povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu SR Slovenije in koeficientov za določanje osebnih dohodkov.

- Osební dohodek posameznega delavca pa se določi na osnovi istega osebnega dohodka, izplačanega v preteklem mesecu, in delavčevega koeficienta za določanje osebnega dohodka.

Posebno zanimivi so ti količniki, ki znašajo za najbolj enostavno delo 1,3; za II. stopnjo izobrazbe 1,6, za III. stopnjo 1,9, za IV. stopnjo 2,5, za V. stopnjo 3,1, za VI. 4,0, za VII. in VIII. 5,5 in za delovna mesta, ki jih imenuje skupščina SR Slovenije do 7,5. Preračunano v dinarje bi to na osnovi decemberskega povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije znašalo 4.770, 5.871, 6.976, 9.173, 11.375, 20.181 in do 27.520 dinarjev.

Sindikati, ki se v svojem programu zavzema za čimvišje osebne dohodke, ali, kot pravi, za pošteno delo – pošteno plačilo, je zadnji, ki bi hotel nasprotovati tolikšnim osebnim dohodkom kot so navedeni. Vendar pa je vloga sindikata v danih razmerah tudi v tem, da bo v družbi uveljavljena delitev, ki bo zagotavljala za enako kvalificirano, zahtevno in odgovorno delo vsaj približno enak osebni dohodek. Uresničevanje tega načela je tudi cilj, ki si ga posredno zastavlja z oblikovanjem in podpisovanjem kolektivnih pogodb in njim pripadajočimi katalogi del oziroma delovnih mest. Pri tem ne gre za ponavljanje stare miselnosti o egalitarizmu,

kot mu nekateri očitajo, temveč za delovanje, ki je enako kot ga poznajo tudi sindikati razvitih zahodnih držav. Zato sindikat ne more soglašati z letenjem v nebo enih delavcev na račun drugih. Posebno ne v razmerah, ko so nekatere panoge in dejavnosti, kot so na primer lesna, tekstilna, kovinska, zdravstvo in še drugi krčevito borijo za svoj obstoj v novih gospodarskih razmerah in ob nori gospodarski blokadi.

Po podatkih iz občinskih sindikatov ugotavljamo, da ima vse več delovnih organizacij težave z izplačili plač in da postaja celo najnižji osebni dohodek po sindikalni listi sanjska in nedosegljiva številka več kot trem četrtinam slovenskih delavcev v gospodarstvu. In če nadaljujemo: ob sedanjem gibanju življenjskih stroškov, padcu realnih osebnih dohodkov, napovedanih stečajih in povečani brezposelnosti ni mogoče le nekaterim delavcem te naše skupne družbe zagotoviti relativno visokih plač z enostavnim določanjem koeficientov in osnov. Ti so določeni brez primerne utemeljitve in niso argumentirani niti z dejanskimi razmerji med izplačanimi osebnimi dohodki za posamezne poklicne skupine.

Za zaključek pa še tole: republiški sindikat je v zadnjem obdobju izdelal v okviru priprav na kolektivne pogodbe nekatera izhodišča, kot so na primer indeksno vrednotenje posameznih izobrazbenih skupin v odnosu do najnižjega osebnega dohodka, sindikat zdravstvenih delavcev pa študijsko analizo izplačanih osebnih dohodkov za posamezna in delovna mesta v tej dejavnosti.

Vprašamo se, ali ne bi mogli predlagatelji zakona o delavcih v državni upravi nekoliko upoštevati vsa ta razpoložljiva gradiva in analize ter oblikovati sistem osebnih dohodkov, ki bi poleg drugega nekoliko bolj upošteval tudi načelo vzajemnosti in solidarnosti ter gnotne možnosti družbe.

Marjan Zupan

na kratko

Hazarderji – pozor!

Delavci Igralnice Portorož (po domače casinòja) so predlagali ustanovitev sindikata igralniških delavcev. – Predvsem zaradi posebnosti dela v igralnicah, so obrazložili, ter zaradi neučinkovitosti sedanjega sindikata. Pobudo je podprl regijski odbor sindikata delavcev gostinstva in turizma, ki je ponudil iniciativnemu odboru vsa razpoložljiva pravna in organizacijska znanja za konstituiranje.

Ce bo šlo tako naprej, bomo kmalu vsi »organizirani«. Nekaj podobnega namreč pripravljajo tudi prijateljice noči...

Zagorelo je tudi pri gasilcih

Zavod za gasilsko in reševalno službo Maribor je konferenci poklicnih gasilcev pri republiškem odboru sindikata delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva naložil, naj pri republiškem svetu ZSS sproži postopek za uvedbo beneficirane zavarovalne dobe za poklicne gasilce.

Prvi in najhujši sovražnik vseh gasilcev pa še vedno ostaja – ogenj!

»Literami« program

Na skupščini občinske organizacije ZS Idrija so se najbolj temeljito lotili dveh tematik. Prva se je nanašala na programske usmeritve sindikata v prihodnje. Nekateri so pri tem menili, da so smernice še preveč »literarne«, polne želja. Drugi sklop vprašanj pa se je nanašal na organizacijsko shemo občinske organizacije. Delegati niso podprli predlagane organiziranosti; sklenili so, da bodo imeli občinski svet z manj člani, ki pa bo hkrati tudi izvršilno-politični organ.

»Literati« bodo torej ostali na cesti...

Vse se pač začne pri – denarju...

Za konec pa še tole: Branko Iskra, predsednik medobčinskega sveta ZS za Gorenjsko, nam je veselo telefoniral, »da so v leški Verigi in tržiškem Peku sprejeli sklepe, s katerimi ponovno sprejemajo razmerje delitve članarine, kot jih je lani določil RS ZSS.

Pa naj še kdo reče, da so vsi Gorenjci škrti...

Razkriti javno skrivnost

»Članstvo ima občutek, da dogovori za sklepanja kolektivnih pogodb potekajo v tajnosti,« je bilo slišati na ustanovni seji regijskega odbora sindikata delavcev gradbeništva in industrije gradbenega materiala v Zasavju. Po njihovem mnenju članstvo kljub sprejetem moratoriju o odpuščanju delavcev čuti, da ni nikogar, ki bi ga branil. Zato zahteva, naj ta sindikat dejansko postane svoboden in učinkovitejši. Sedanjemu vodstvu ROS ni moglo dati podpore, saj se v kritičnih trenutkih ni odzivalo »sindikalistično«. Pa še eno »zanimivost« so ugotovili med tem premljevanjem o svoji bodoči usodi: namreč, da nobena od političnih strank ni zapisala v svoj program, kako bo varovala delavca. Zato je treba prenehati razprave o delitvenih razmerjih članarine, saj je prav sindikalna članarina najnižja od vseh.

Sindikati so pa res poceni...

Anton Poler, MTT – Tovarna tkanin Melje:

Kalili so me za delavske pravice, zdaj pa moram braniti direktorja

»V Mariboru je zdaj vse obrnjeno na glavo: eden odloča o vsem in nihče o ničemer! V dobrem mesecu dni so našo tovarno potopili. Ko sem pred 24 leti prišel v tovarno, si imel kaj videti. Bila je kot iz škatljice vzeta. Ko sem letos prevzel krmilo sindikata, so me starejši sindikalisti bodrili, da bo meni lažje, ker se je sindikat postavil na noge in da sovražnik delavcu ni skrit v tovarni, temveč v mestu, republiki, državi...«

Čez dobro uro se bodo v tem prostoru zamenjali govorniki. Anton Poler, od novega leta predsednik sindikata 2.100 delavcev Tovarne tkanin Melje, bo prvič v svojem življenju odločil o – tovarni. Vodil bo zaprt sejo sindikata. Na njej bodo razpravljali o desetih točkah, enajsta je najtežja: kako ubraniti tovarno pred stečajem. To, braniti, misli Anton Poler resno. O tem je že govoril. Zdaj ponavlja: delavci tovarne ne damo!

– Kako braniti tovarno, pred kom, ga vprašamo. 24 let je zaposlen tu, v Melju. Zdaj je vodja vzorčne risalnice.

»O tem, kako bomo branili tovarno, se bomo danes točno dogovorili. Vsekakor pa tovarne enostavno ne – damo. Z nami ne bodo naredili tako kot so z Liletom, Atmosom, in zdaj Marlesom! Ste slišali, da bi se Lilet lahko izognil stečaju, če ga prav tisti, ki naj bi ga reševali, ne bi potiskali vanj.

Mi smo vodstvo imenovali lani, jeseni. Antonu Taksu, direktorju, zaupamo. Ko so nas lani, pred koncem leta, blokirali, ker smo dolgovali pet milijonov, so nam kupci dolgovali sedemdeset. Torej je očitno, da gre za finance in ne težave v proizvodnji. Zakaj naj bi delavec to plačal!«

– S čim torej braniti tovarno?

»Poslušajte: gre za 2100 delavcev. V mnogih primerih sta v tovarni zaposlena oba zakonca. Ta tovarna je vrsto let sodila med tiste, v kateri si bil bog bogova, če si dobil delo. Že pred 20 leti je tedanje vodstvo povabilo strokovnjake iz Švice, ki so izdelali študijo, kako se uspešneje poslovati. Toda tedanje vodstvo so zamenjali, študijo pa proglasili za nesprejemljivo, ker ni naravnana v – socializem.

Z ustanovitvijo sozda je šlo samo še navzdol. Direktorja sozda v vseh teh letih nisem videl stopiti v tovarno, razen ob slovesnostih, ko je izročal nagrade in medalje.

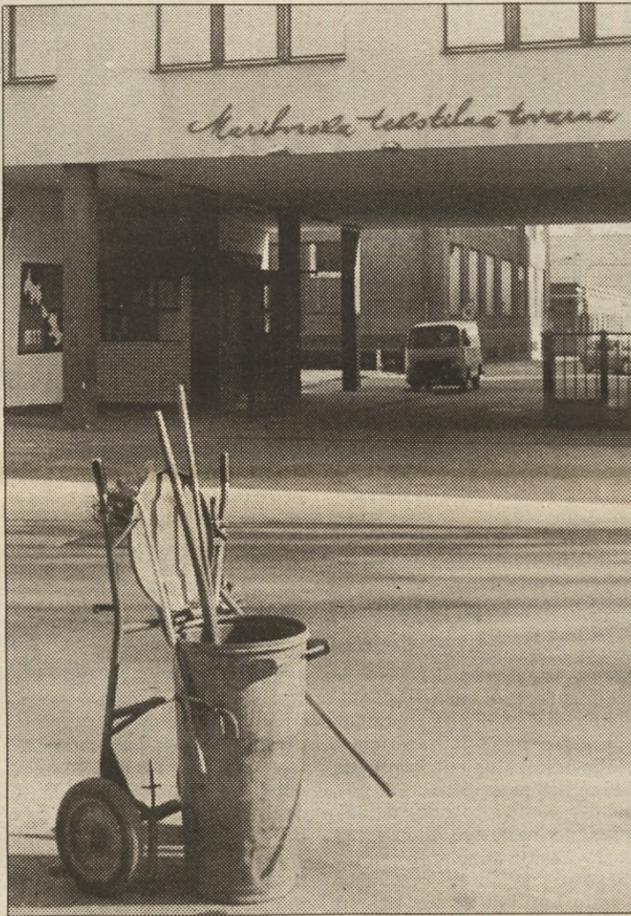
Tudi Ivan Čuk, zdajšnji predsednik izvršnega sveta mesta Maribor, je od nas odšel na Inštitut in od tam na izvršni svet. Torej tovarno in delavce dobro pozna. In mi njega. Ko se je zdaj razvedelo, da se želi vrniti, so se delavci uprli. Nobenega od nekdanjih direktorjev nočejo več! Zahtevajo le, da vsi ti vplivni in odločujoči možje opravijo svojo dolžnost in obljube, da bodo pomagali. Do-

gaja pa se nasprotno, banka, kot največji upnik pa skuša rešiti svoj delež, namesto, da bi nam pomagala izterjati terjatve, ki so večje od naših dolgov.

Dali smo napredaj tovarniško dvorano, ki meri 3.400 kvadratnih metrov, 573 stanovanj, kar bi dalo okrog 119 milijonov dinarjev. S tem denarjem bi dobili finančno pomoč, ki bi nas rešila primeža upnikov. Toda, mariborski mlini meljejo počasi. Mogoče je res, da vsi v MTT ne delamo z vsem znanjem in moči. A to bomo rešili sami. To je eden prvih načinov, kako ubraniti tovarno. Ker pa že

Anton Poler: MTT ne bo šel po poti Lileta, Atmos in Marlesa...

Navidezni vsakdanjik: 2.100 delavcev še mirno čaka za stroji, da zunaj odločijo o njihovi usodi. Toda, eno je že znano: delavke so rekly, da tovarne ne dajo...

vztrajate, delavke so rekly, da tovarne ne – dajo. In sindikat je z njimi. Enostavno ne bomo pustili v tovarno nikogar, ki bi nas pripeljal tja, kjer so zdaj marlesovci!«

– Sami ste rekli in znano je bilo, da je MTT izredno uspešna delovna organizacija. Kaj se je potem zgodilo?

»Omenil sem že sozd. S prihodom Slobodana Suice se je začelo obdobje – zapravljanja. Nekaj spornih naložb v sozdu in nekaj odliva v športne objekte in za druge potrebe Maribora.

V MTT si je vsak delavec lahko vsak dan sproti izračunal, koliko je s svojim delom zaslužil. Toda, ko je MTT trdno stal na nogah in na veliko razdeljeval denar, smo bili delavci najslabše plačani! Zunaj pa so MTT vsi hvalili. Seveda, ker je bil molzna krava.

Lansko jesen smo zamenjali vodstvo. Magister Anton Taks je prišel od zunaj in po mnenju delavcev hitro polovil konce. Toda ponovila se je stara mariborska zgodba: pustili so ga na cedilu tisti, ki so ga vrgli v – vodo. Vse je ostalo pri obljubah, blokada za blokado, obresti na obresti, naših upnikov pa ni nihče zgrabil za ovratnik!«

– Ali mislite, da se bo tudi v MTT ponovila tragedija Marlesa?

»Pošteno priznam, da sem prvič v življenju – zmeden. To je moja prva funkcija v sindikatu. Jaz nisem politik in teh onegavljenih ne poznam. Povem pa povsem pošteno, kar sem že v nekem smislu povedal: če bo padel še MTT, vsaj takšna obvestila imamo, bo delavstvo Maribora – vstalo. Ne smete pozabiti, da so možje naših žena tako v TAM, kot v Metalni, Elektrokovini in še kod, kjer prav tako ni rožnato. V našem primeru gre za obupen poskus streznitve vodstva Maribora, ki se zdaj izčrpava v medsebojnem boju za oblast, namesto da bi strnili moči in rešili Maribor. Rešitev pa je mogoča samo z izdatnejšo pomočjo republike. Ne gre, da predsednik Dušan Šinigoj v Mariboru ločeno obravnava posamezne delovne organizacije, skupaj pa tudi nas, ki imamo v primerjavi s Tamom ali drugimi zanemarljivo vsoto dolgov. Seveda, če bi tudi naše upnike nekdo, tega pa ni, kot že rečeno, zgrabil za ovratnik. MTT in Maribor ne moreta biti poskusna zajca. V MTT smo se dogovorili, da tega ne bomo pustili, kolikor slišimo, pa nam obljublajo pomoč tudi delavci iz drugih velikih kombinatov. Torej...«

Janez Sever
Slika: Lukas

O neki morali ali o socialističnih sindikatih, ki plešejo v maskah

V Demokraciji, ki se razglašča za neodvisen časopis, je na pustni torek 1990 izšel obsežen članek, ki nekorektno opisuje obraze in maske nekaterih sindikalnih pravočnikov in urednikov sindikalnega glasila, obenem pa skriva pravo podobo glasila in avtorja spornega besedila.

Demokracijo izdaja skupina občanov, katerih imena v kolo-fonu razkrivajo jedro voditeljev opozicije oziroma alternative, ki se ta čas z vsemi sredstvi bojuje za zmago na skupščinskih volitvah.

Eden izmed ustanoviteljev tega glasila je tudi njegov glavni urednik (to najbrž pomeni, da so ustanovitelji začeli izdajati časopis, ki bo odvisen le od njihove volje), izdaja ga »slavna« firma Magellan.

Demokracija s svojo uredniško politiko in vsebino iz številke v številko dokazuje, da je propagandno glasilo Demosa in da v pomankanju pravih ciljev in mo-goče tudi svojih poštenih osebnosti raje napada trud uradne politike in tudi prenovljenih strank in organizacij, biča vse svoje na-

sprotnike in jim pravzaprav odreka legitimnost pravice, da v volilnem boju ohranijo manjši ali večji delček oblasti. Ravnao v bistvu še slabše kot komunistična oblast, ki štiri desetletja ni pristajala na pluralizem, ker celo tistim, ki so bili dozdaj rdeči kratijo pravico, da postanejo rumeni, modri ali zeleni, da bi spremenili politično in nazorsko prepričanje. Tako ravna tudi s sindikatom in njegovim uradnim glasilom, ki bosta, kot vse kaže, ostala še naprej neločljivo povezana. Vse kaže, da s tem izražajo nezadovoljstvo z dosedanjimi neuspešnimi poskusi razbitja sindikalne organizacije. Vse bolj se potrjuje stara resnica, da se vsaka oblast boji močnega sindikata kot hudič križa in da bo naredila vse za njegovo razbitje. Celo Tonči Kuzmanič v Demokraciji pravi, da politični pluralizem, podaljšan v sindikalne boje, gotovo ni evropska razvojna opcija ob koncu dvajsetega stoletja.

Sestavek o sindikalni maskaradi, podpisan z inicialkama CK, lahko skriva vsakega, ki ni dovolj

pogumen, da bi se javno podpisal pod izdelek, tudi koga, ki se tudi sam krmi iz sindikalne članarine. V sestavku je polno polresnic o tem, da v Delavski enotnosti ni bilo prostora za propagiranje idej Plohovih neodvisnih sindikatov s Ptujia, za aktivnosti strojevodij, delavcev Litostroja, Verige, Idrije, novinarjev, šolnikov in še koga in pisec te primere uporablja za dokaz nesposobnosti uradnih sindikatov in potrebnosti njihovega razbitja po teh vzorcih. Delavska enotnost je o vseh teh pojavih seveda pisala, s svojimi komentarji pa nismo delali propagande za trud, ki še ni dal nobenih otipljivih sadov. Prav zanimivo bi bilo primerjati posameznike, ki jih je zavaroval Ploho in še kakšen »sindikat« z desetstosi delavcev, ki so dobili varstvo prek Zveze sindikatov Slovenije in njenih pravnih služb. Zgolj iz pisma dveh učiteljev iz Skfoje Loke ne moreš prav dosti sklepati, če ob tem ne upoštevaš informacij, ki jih je v odgovoru na to pismo v Delov poštni predal napisal Vladimir Tkalec, sekretar ROS delav-

cev v izobraževanju in ki precej demantirajo omenjeno pismo.

Delavska enotnost je glasilo Zveze sindikatov Slovenije, in je lahko tudi »trobilo« sindikalnega vodstva, ki je uspelo obdržati organizacijo skupaj in neokrnjeno, kljub vsem razbijaškim poskusom. V uradnem sindikatu je še vedno 97 odstotkov vseh zaposlenih, v zadnjem obdobju se povečuje disciplina pri plačevanju in nakazovanju članarine.

Kaže, da to najbolj skrbi tiste, ki bi radi tako kot dozdaj partija (in njeni člani) prek delavcev in po njihovih hrbih plezali na oblastne stolčke, ki še niso izpraznjeni. Delavska enotnost je glasilo tega sindikata, uredniki pa smo za svoje delo odgovorni tistim, ki časopis kupujejo in tistemu, ki nas je imenoval. Ob tem ko druga javna glasila še iščejo ustanovitelja oziroma se jih otepaajo, je za Delavsko enotnost vedno bolj jasno, da ostaja edini in vedno bolj pomemben medij članstva in organizacije, ki za zdaj nima prave konkurence. Sindikat in njegovo »trobilo« sta neločljivo

povezana tudi zato, ker sta s postavljanjem zahtev v korist delavcev že postala kamen spotike pri nosilcih oblasti in pri tistih, ki še iščejo prostor pod soncem. Ko govorim o voditeljih opozicije, tudi zbranimi v Demokraciji, razmišljamo o morali ljudi, ki so večinoma spreobrnjeni komunisti ki so torej včeraj ali danes spremenili svetovni nazor, politično prepričanje, pripadnost gibanju ali voditeljem, takšen je verjetno tudi nepodpisani pisec pustnega prispevka v Demokraciji. Menim, da so nemoralni do vseh rdečih in drugače obarvanih sindikalistov, če jim odrekaajo pravico spremenjati organizacijo in tudi svoje (preživelo) politično prepričanje. Sindikalni politični aktiv je, razen redkih izjem oziroma ostan-kov partijskega kadrovanja zra-stel iz organizacije, ki je na podlagi lastnih spoznanj in samostojne odločitve v zadnjih dveh letih temeljito spremenila svoj položaj in politiko.

Slike in besedilo tega članka kažejo, da je dovolj, da te nekdo

prijavi, pa že objavijo za tabo tiralico kar v časopisu, tako kot v časih zlate mrzlice. Manjka samo dolarska cena za tvojo glavo, ki verjetno ni enaka ponudbi storitev anonimnega pisca. Ne samo podpisani in prizadeti bralec, ampak morda še kdo razmišlja o pravih namenih takšne objave in išče pojasnila za kršitev profesionalnega novinarskega in uredniškega pravila, da si kriv šele potem, ko ti je krivda dokazana in ko si tudi pravomočno obsojen na sodišču, ne pa takoj, ko te prijavi policaj ali škodolželjni občan ali celo kolega, ki ni niti toliko pogumen, da bi se podpisal pod besedilo, ko obnavlja stare rane afere Delavska enotnost. Pisec kot resnico ponovno obuja pravno neizvedljivo zahtevu po vrnitvi stavbe na Celovski 43 sindikatu, ki je vse prej kot palača, v kateri bi se dalo smotno delati.

Svoji naj gredo k svojim, če imajo koga. Na moj račun pa naj ne iščejo koristi pri tistih, ki morajo prej še koga zamenjati.

Franček Kavčič

Skupščina sindikata energetike

Dramatična opozorila delegatov

Skupščina sindikata energetike je izzvenela prav dramatično. V to jo je prisilil izredno težak gospodarski položaj slovenske energetike, ki grozi z razpadom sistema. Delegati so se strinjali, da če slovenska vlada kar v najkrajšem času na tem področju ne bo storila nekaj odločilnih korakov, lahko prav v kratkem pričakujemo tudi velike delavske nemire. Kaj pa to pomeni, nam bo kaj hitro jasno, ko se zavemo, da je dejavnost energetike strateškega po-

mena. Nikomur ni treba posebej razlagati, da bi električni mrk pomenil tudi splošno gospodarsko in družbeno paralizacijo.

V kakšnem položaju tiči slovenska energetika, nam je prepričljivo orisal delegat iz Rudnika Velenje, ki je meril, da v politiki in v gospodarstvu, v energetiki vlada pravcata anarhija. Velenjski rudnik je bil že januarja pred stečajem. Zdaj je ziro račun Velenjčanov spet blokiran in tam

okoli 16. aprila bodo spet pred stečajem. Gotovo najbolj katastrofalen pa je podatek, da v Velenju 16. februarja niso imeli niti denarja za zavarovalne premije rudarjev. Vprašanje se postavlja kar samo: kaj pa, če se kaj zgodi?

Krivca za takšno stanje je večina delegatov videla v nesposobni slovenski vladi, ki nima nobene energetske politike. Tako je bilo tudi že pred njo. Kakšno ceno plačuje Slovenija za takšno ralsocialistično »strategijo«, je na skupščini povedal delegat iz trboveljskega rudnika. Enkrat

nas je prenehanje kovanja premoga in spet obnavljanja že stalo 116 milijonov dolarjev. Opremo EKK smo prodali za staro železo, lendavske rafinerije smo se znebili za tretjino njene dejanske cene. V druge republike smo vlagali brez obveznosti povračila ali pravice do soupravljanja. Zaradi tega Trboveljčani od slovenske vlade zahtevajo, naj se že enkrat odloči: premogovništvo da ali ne? Tako kot zdaj, ko je denarja komajda za plače, stvari ne moremo več peljati.

Najnujnejša sanacija slo-

venskega energetskega sistema bi po pripovedovanju delegatov stala 2,7 milijarde dinarjev. Kje vzeti ta denar? Na to vprašanje seveda ni nihče odgovoril.

Spričo vsega tega so delegati sicer podprli poročilo predsednika republiškega odbora Franca Druksa, a so hkrati menili, da so bili kot sindikat skrajno neučinkoviti. Samokritično so ugotovili, da so za to precej krivi tudi sami, saj so pisali doigovorne sklepe, v katerih se niti sami niso dobro znašli, kaj šele delegati v slovenski skupščini. Praksa novega sindikata energetike naj bi torej bila takšna, da bodo poslej sindikalni sklepi izredno kratki in udarni. In, to je tudi treba povedati, podprti z vsemi oblikami pritiska, vključno z grožnjo splošne stavke.

Ivo Kuljač

Novo staro vodstvo

Na skupščini so sprejeli tudi novi statut sindikata energetike, kar pomeni, da zdaj niso več metoda in oblika dela ZSS, temveč samostojni sindikat, ki je konstitutivni del SSS. Hkrati so tudi ponovno izvolili staro vodstvo. Za predsednika prenovljenega sindikata je bil izvoljen Franc Druks, za podpredsednika Martin Žagar, za sekretarja pa Ivo Miglič. Drugi člani izvršnega odbora ROS energetike so še: Janez Juvan, Franc Dolar, Zdravko Stradar, Drago Dolenc, Vili Sušnik, Ratišbor Radenkovič, Jože Kožar in Iztok Cilenšek.

Skupščine sindikata energetike se je udeležil tudi predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik, ki je delegatov odkrito povedal, da Slovenija ni sposobna čez noč sanirati njihovega sistema. Toda sindikat bo po njegovih besedah od vlade in skupščine zahteval jasen program sanacije in razvoja energetike. Pri tem pa v slovenskih sindikatih ne bodo dovolili, da bi kdo postavjal delavca na cesto. Za Ravnika je namreč sedanje stanje, ko imamo v republiki 35.000 delavcev nezaposlenih, od katerih pa jih samo sedem odstotkov uživa osnovno socialno varnost, nevdržno. Tembolj, ker je

slika v zahodnih (kapitalističnih) državah prav zrcalna. Tam samo za šest odstotkov od tistih, ki so na cesti, ni poskrbljeno za njihovo socialno varnost. Sicer pa bo po Ravnikovih besedah sindikat poslej v glavnem skrbel samo še za: delovne razmere, plače, odločanje delavcev ter varstvo in socialno varnost delavcev.

Posebej pri slednjem se je predsednik zadržal dalj časa in ugotovil, da smo zdaj varovali kapital in podjetnike, delavca pa ne.

To še zlasti velja za delavca v stečajnem postopku, ki je docela brez pravic.

Seji sindikata delavcev trgovine Slovenije ob rob

Sprenevedanje države

Kljub obsežnemu dnevnemu redu, ki je imel kar devet točk, so člani republiškega odbora sindikata delavcev trgovine Slovenije namenili na zadnji seji največ dragocenega časa »tekočim problemom trgovine«. To so stvari oziroma dogajanja, ki trgovcem ne privoščijo mirnega spanca. In zato jim gotovo ni kaj očitati. Še posebno zato ne, ker pred-

stavniki trgovine v svojih razmišljanjih niso le kazali s prstom na druge in pretili, temveč so – preprosto povedano – pometali tudi pred svojim pragom. Vsekakor niso mlatili prazne slame, čemur se kljub poglobljajoči vsesplošni krizi na mnogih sestankih še vedno ne znajo izogniti.

Zaključnih računov za lasko leto seveda še ni bilo na

voljo. Na dlani pa je, da se poleg drugemu gospodarstvu slabo piše tudi mnogim trgovskim organizacijam. Nekatere namreč delajo z izgubo, medtem ko se mnoge še komaj držijo nad površino. Zaradi inflacije in vse majše kupne moči ljudje vse manj kupujejo in varčujejo celo že pri tako imenovanih osnovnih stvarih, kot sta, denimo, kruh in mleko. To nikakor ni naključje, saj je inflacija, kot so poudarili predstavniki trgovine, 43-odstotna, plače pa, vsaj v večini primerov, takšne, kot so bile. Majhne, v mnogih primerih prav neverjetno bedne.

Ja, te uboge plače, predvsem pa tisti, ki morajo z njimi živeti! Ne le v proizvodnji, tudi v trgovini mnogi delavci ne vedo, kaj naj postavijo na mizo konec meseca. Zamrznitev jih je presenetila, ko so imeli največ dela in pravzaprav ni bilo časa, da bi se ukvarjali še sami s seboj. Zato so pristali v sila nezavidljivem položaju, zato slaba volja ponekod že zamegljuje razum.

Slovenski trgovci so storili že skoraj vse, da bi se izmotali iz najhujšega. Odšli so tudi do predsednika Markoviča. Ta pa jim je modro odvrnil, da ni zamrznil plač, temveč količino denarja za osebne dohodke. K temu je še pripomnil, da je v trgovini preveč zaposlenih. Kar 30 odstotkov preveč! Podatek je za marsikatero trgovsko podjetje gotovo sporen, kar pa nikakor ne velja za trditve, da ima trgovina »tehnološki presežek«. In temu tudi sami trgovci ne oporekajo. Kar je res, je res. Vendar, kam z delavci, ki niso nujno potrebni? Na cesto? Vsekakor čez noč ne bo mogoče zmanjšati števila zaposlenih. V prihodnosti pa se temu gotovo ne bo moč izogniti. Vsak, ki bo želel dobro gospodariti in imeti zadovoljive osebne dohodke, bo moral krepko zavihati rokave in ob sebi ne bo smel trpeti »polovično« zaposlenih ljudi. Tu ni kaj dosti premišljevat. Vse, prav vse ima svoje meje, tudi socialna politika in sočutje do sodelavcev. Tega se trgovci zavedajo in zato ne skrivajo, da bodo morali čim prej ugrizniti v to, vse prej kot sladko jabolko.

Markovič pa trgovcem ni očital le preveč zaposlenih. Med drugim je tudi poudaril, da niso nič naredili za znižanje cen. Pri tem je bil konkretno. Dejal jim je, da imajo previsoke marže in da premalo uvažajo. Svojo slabo voljo je izrazil tudi zaradi sodelovanja trgovine z domačo povsem nedonosno industrijo. Trgovina

naj bi bila kriva, ker kupuje vse povprek, tudi najdražje blago. Takšno, kakršno dober gospodar oziroma trgovec ne bi smel imeti na svojih policah. »Znašli ste se v vodi, plavati znate, torej plavajte!« je Markovič velel delegaciji trgovcev v Beogradu.

Previsoke marže? Trgovci pravijo, da imajo v glavnem zelo nizke, precej manjše kot onkraj meje. Ob tem pa seveda nihče ne da roke v ogenj, da bi bile lahko marže, vsaj za nekatere izdelke, manjše od dosedanjih. Povsem drugo poglavje pa so cene, ki jih postavljajo proizvajalci. Te so v številnih primerih daleč presegle vsako razumno mejo. Zato s takšnim sodelovanjem trgovine res nihče ne more biti zadovoljen. Razen proizvajalcev, seveda. No, naj gledamo na problem s tega ali onega zornega kota, gotovo se velja nad tem, od koga kaj kupovati in česa sploh ne kupovati, pošteno zamisliti. Ne le v prid potrošnikom. Tudi v prid trgovcem in sploh nadaljnji normalizaciji tržnega gospodarstva. Za tistega, ki je odločno predrag, in takih je pri nas še vedno zelo veliko, na našem trgu ne sme biti prostora. Zunaj ga pa tako ali tako nikoli tudi ni bilo.

Pa predlog, da bi več uvažali in s tem pritisnili ob zid proizvajalce s prevelikim tekom? Trgovci odgovarjajo, da tu nimajo kaj dosti možnosti. Predvsem zato ne, ker so uvozne dajatve nerazumno visoke in preveč varujejo industrijo. In v tem pogledu trgovini nikakor ne moremo oporekati. Naši proizvajalci so v tej državi še vedno zavarovani kot so krave v Indiji. Počno lahko kar koli, ne da bi se jim bilo potrebno bati za svoj kruh. V tem pogledu so naše meje še vedno povsem zaprte. Ko bo drugače in bodo carine in dajatve za uvoženo blago za las bolj razumne, bodo tudi cene pri nas drugačne. Podobne onim v razvitih sosednjih državah. Nižje in zato dostopnejše.

Vsekakor imamo v Jugoslaviji še nekaj rezerv za zniževanje cen. To je na dlani. Pa ne le pri proizvajalcih in pri trgovskih maržah. Svoje bi morala pri tem storiti tudi država. Pa se očitno svoji zajetni potici še ne namerava tako zlahka odpovedati. Namesto da bi razbremenjevala gospodarstvo, ga iz leta v leto bolj obremenuje. Govori eno, dela pa prav nasprotno. In dokler bo tako, dokler ne bomo znižali proračunov za vse mogoče, predvsem pa za vojsko in podobne stvari, ki sproti, brez prave potrebe goltajo sleherni težko prisluženi dinar, dotlej zagotovo ne bo željenega koraka naprej. Sprenevedanjem države bo potrebno dokončno opraviti. Seveda, če nečemo potoniti in se vsaj malo približati razviti Evropi.

Andrej Ulaga

Miloš Mikolič, sekretar republiškega odbora delavcev komunalnega gospodarstva, o njihovi dejavnosti pred skupščino

Zakoni in tolmačenja

Značilnosti sindikata delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva v času pred skupščino so velike organizacijske spremembe, pa stavke, ki se vrstijo kar druga za drugo.

So pač dejavnost splošnega družbenega pomena in neposredno pod vplivom zveznih ukrepov. Njihov gospodarski položaj je zato le malo odvisen od njih. So pa tudi med tistimi, ki zamrznjenih plač niso smeli povišati za 20 odstotkov, kot skoraj vsi drugi, in to ravno pozimi, v času, ko bi morali vsaj v nekaterih dejavnostih delati nadure in dežurati. Masa osebnih dohodkov pa je ostala zamrznjena.

O vsem tem, pa tudi o težavah, ki jih imajo pri novi organiziranosti osnovnih organizacij sindikata, smo se pogovarjali s sekretarjem republiškega odbora tega sindikata Milošem Mikoličem.

– Spreminjate organiziranost. Kako? Predvsem pa zakaj?

»No, saj je že znano, pa vseeno... V naši dejavnosti imamo približno 13.500 članov. To pa so delavci komunalnih podjetij, stanovanjskega gospodarstva, delavci stanovanjskih zadrug in nekdanjih sisov stanovanjskega in komunalnega gospodarstva, pa še delavci Varnosti in poklicnih gasilskih enot. Od vseh teh so bili doslej le poklicni gasilci samostojni, saj so imeli svojo konferenco v okviru republiškega odbora. Delavci Varnosti, ki jih je približno 3000, so bili člani našega ROS le formalno. Ni bilo posebnega zanimanja za tesnejšo povezavo, lahko bi rekli obojestranskega.

Pri sedanjih reorganizacijah predvsem za krepitev sindikata dejavnosti na terenu. Že nekaj mesecev delamo pri

organiziranju medobčinskih odborov. Večina jih je že ustanovljenih, le v Pomurju in na Notranjskem niso prepričani, da so potrebni.

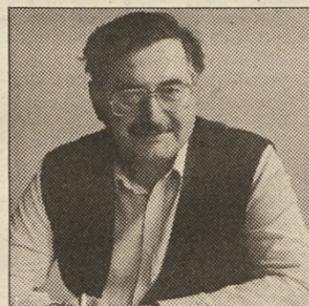
Po drugih regijah je oziroma bo sedež odbora na enem od občinskih sindikalnih svetov. Politični delavci (predsednik ali sekretar) pa bo tudi sekretar našega odbora. Ta naj bi strokovno pomagal odboru. Bo pa tudi človek, ki se bo lahko v konfliktnih primerih izpostavil, ne da bi se bal za zaposlitev.

Doslej nismo imeli regijskih odborov. Le v Ljubljani in Mariboru sta bila mestna odbora, v Ptujju in Novi Gorici pa občinska odbora dejavnosti.

Pri sestavih regijskih odborov so in bodo še težave. Komunalna in stanovanjska podjetja pa tudi Varnost se reorganizirajo. Ni še povsod jasno, kje bodo osnovne organizacije in koliko jih bo. Nov zakon o komunalnem gospodarstvu, ki se pripravlja in pri njegovem oblikovanju sodelujemo tudi sindikati, bo prinesel kar precej sprememb. Prav zato do skupščine našega sindikata dokončne organiziranosti ne bomo mogli izpeljati. Dogovoriti se bomo morali, da se bomo organizacijsko oblikovali še kasneje in se tako prilagajali novim oblikam podjetij. To velja seveda tudi za krovno vprašanje. Te spremembe ne bodo toliko vplivale na republiški odbor, bolj na regijske in pa na osnovne organizacije.

– Že doslej ste imeli v ROS delavce poklicnih gasilskih enot, ki so bili nekako bolj samostojni.

»Res je. Teh 500 poklicnih gasilcev v Sloveniji je že doslej imelo svojo konferenco sindikata in so delovali v glavnem po svojem pro-

Miloš Mikolič

gramu. Predsednik konference pa je bil član ROS. Mi smo jim pomagali in sodelovali z njimi, kadar je bilo potrebno. Morda je res, da jih ne moremo uvrščati med čiste komunalce. Sami so se odločili, da se vključijo v sindikat naše dejavnosti in moram reči, da smo doslej uspešno sodelovali.

– Varnost je bila do letos ena delovna organizacija. Sedaj jih je iz te nastalo več.

»Doslej so na območju Slovenije imeli svojo sindikalno konferenco. Z njo pa nismo imeli tesne povezave. Kot vem, doslej niti niso imeli takšnih težav, da bi bila nujna organizirana pomoč sindikata dejavnosti. Manjše stvari pa so reševali na občinskih sindikalnih svetih. Sedaj, ko bo več podjetij in s tem tudi osnovnih organizacij, bo najbrž drugače. Povezali smo se že s predsedniki osnovnih organizacij, da bi se dogovorili za tesnejše sodelovanje in našo bolj konkretno pomoč, tako da bi prišli skupaj na naši skupščini. Mislim, da bi se morali dogovoriti vsaj za takšno obliko povezanosti kot z gasilci.«

– In kakšen bo republiški odbor v prihodnje?

»Mislim, da se organizacijsko ne bo bistveno spremenil. Bo pa precej kadrovskih spre-

memb v ROS in njegovih organizacij. Še bolj kot doslej bomo poskrbeli, da bodo v njem in tudi v izvršnem odboru enakovredno zastopane vse posamezne dejavnosti, ki jih vključujemo. Če smo kritični, bi lahko dejali, da smo bili sedaj bolj komunalno obarvani.

No, pa je med drugim tudi res, da glede kadrov kakšnega posebnega navala na funkcije ni. Posebno za predsednika ROS ne.

– V zadnjem času ste imeli kaj nekaj stavk. Ali se je ta val že umiril?

»Že dolga leta se ukvarjamo z osebnimi dohodki, saj ti stalno padajo. Družbeni nadzor nad cenami, izgube mnogih podjetij in inflacija so povzročali, da so se razmerja do drugih rušila v škodo naših delavcev. Vmes so bila sicer tudi obdobja, ko smo sindikati dosegli hitrejšo usklajevanje z drugimi. Pa nam zaradi administrativnega zavlačevanja kmalu ni več uspelo učinkovito loviti inflacijo.

Sedaj pa je izbila sodu dno zamrznitev osebnih dohodkov in to brez možnosti 20-odstotnega povečanja kot v gospodarstvu. Začelo je vreti.

Zahtevali smo spremembo zakona, da bi tudi naša podjetja lahko dvignila OD za petino. Našo zahtevo so zavrnil. Da bi bila mera polna, so ravno v času izplačila osebnih dohodkov podražili hrano in pa bivanje v samskih domovih. Veliko delavcev, posebno komunalcev, stanuje v samskih domovih. Ko so tem od osebnega dohodka odtrgali za prehrano in stanovanje, je precej delavcev dobilo le nekaj sto dinarjev.

Seveda je počilo. Pa se je naša rešitev. S tolmačenjem zakona o zajamčenju osebnih dohodkov so te lahko povečali še za več, kot smo zahtevali. Celo za 30 do 40 odstotkov. To je sicer pomirilo duhove. Mi pa bomo svoje zahtevali naprej: spremembo zakona o zamrznitvi, seveda. Ta rešitev z izračunom zajamčenega osebnega dohodka je le začasna. Zahtevamo pa predvsem stvarno vrednotenje dela naših delavcev.«

A. A.

Brez zaupanja ne bo članstva

Kuhinja brez jedilnega lista

Hubert Louša, sekretar ROS delavcev prometa in zvez Slovenije, izredno pester družine torej. Kakšne pravzaprav?

»No, to je že ena naših značilnosti. Saj, kaj pa naj bi bil sindikat, če ne združba ljudi z enakimi interesi in zatorej vsaj približno enakimi problemi?! Naš pa združuje 6 sistemov in 4 osamelce. Že po teh je jasno, kako težavno je usklajevanje – Adria Airways, Luka Koper, Splošna plovba in letališča. Piloti, luški delavci, kapitani... Kako široka pahljača problemov.

Dodajmo še najnovejšo pridobitev, reciva ji politična pestrost, potem gmotni položaj firm – namreč, težje gre firmi, višja je sindikalna zavest. Boljše plače imajo, manj so zainteresirani za sindikat. Z vsem tem gremo v prenavo, kar pa niti ni najhujše. Največji problem prenove so kadri, ljudje ki bi morali:

prvič imeti strokovno dovolj poglobljen pogled v svojo panogo, drugič, pravniski odnos do sodelavcev in s tem njihovo zaupanje in tretjič primerno raven komuniciranja za povezovanje, tisti občutek za povezovanje s tistimi, s katerimi boš močnejši. Moč sindikata je pač v množičnosti in ne v delitvah.

Jasno je, da sindikat v prenavo gre. Že zato, ker mora. Že v uvodu pa slišimo za kopico težav?

»Prenova je preklemano trd oreh. Že zaradi naših napak, ki so vsem na oči in napak, ki jih je moč šele slutiti. Zaradi tega ljudje v ta sindikat enostavno ne zapajo. Hkrati življenjska raven vsem uradnim statistikam navkljub trdnoravno pada. Kdo bi se torej smel čuditi poti, kakršno v naši panogi ubirajo strojevo-dje?!«

Ti so sicer ustanovili svoj sindikat, a na nek način ostali v ZSS. Zdaj se vse bolj šušlja, da bodo tudi to vez pretrgali...

»O tem bodo razpravljali naslednji teden. Tudi sam mislim, da kanjio izstopiti.«

Vzroke sem že slišal, kje pa je rešitev?

»Naš ROG jo je izoblikoval. Sindikalno organizacijo je treba v resnici približati članstvu, zato smo odpravili vsako obliko »delegatskega sistema« na vseh ravneh. Postavili smo neposredno vez sindikatov podjetij, najširšo možno in povsem direktno. Tako nihče več ne bo mogel tu govoriti drugače kot v podjetju. Če bo skušal, ga bodo takoj nesli. To je ena pridobitev, druga pa je ta, da ne bo več padalcev (recimo kot ponekod iz policije) na sindikalne funkcije. Temeljni pogoj bo zaupanje članov, sodelavcev. Seveda se prava sindikalna zavest šele oblikuje in zato smo v tem »prehodnem obdobju« poklicne funkcije spravili

na najmanjšo možno mero.«

To ste naredili v panogi. Kakšen odnos pa je do republiških in recimo še zveznih sindikatov?

»Kar smo storili sami, smo zato, ker smo zavestno dobesedno razumeli prenavo. In spet prav zato menimo, da zdajšnji položaj, vloga, ugled sindikatov ne opravičujejo podaljševanje mandatov poklicnih funkcionarjev slovenskih sindikatov. Ljudje, ki zgolj s svojim denarjem vzdržujejo to organizacijo, pa vanjo izgubljajo zaupanje, menda ne bodo navdušeni, če bodo še naprej plačevali ljudi, ki so jim s svojim delom ali nedelom to zaupanje vzeli?!«

Sindikat pa še kar ohranja stare metode. Toda nas recimo moti institucija kolegija, ki je močnejši od vseh organov. Naj ga primerjam s kuhinjo, ki scari vse mogoče in ti prinese na mizo, ne da bi smel vsaj pokukati v jedilni list.«

Primer?

»Bolje dokaz – do kongresa je le kakšen mesec. Dve leti po razšir-

jeni seji, ki je dala izhodišča za prenavo in tik pred tako pomembnim dogodkom niti statuta še nismo verificirali! Kako naj torej usklajujemo panožne statute in panoge menda pridobivajo konstitutivno vlogo?! Ta bo po kongresu spet vprašljiva.

Če sindikati dejavnosti sestavljajo zvezo sindikatov republike, ta lahko predstavlja le skupek že opredeljenih zahtev – nikakor ne več diktata enotnega statuta v nasprotni smeri!«

Mar sindikati počno to, proti čemur se Slovenci kot državljani republike tako zavzemamo na zvezni ravni?

»Približno bo res tako. Tudi tu gre za pomembne stvari kot so konstitutivni elementi, izvornost, legitimiteta in iz tega izvirajo občutek pripadnosti, poistovetenje.

Če bo šlo naprej tako, kot je šlo doslej, bomo izgubili zadnji kanček zaupanja in s tem celotno članstvo...«

Ali delavci ali...

»Ali naj gesla 'tovarne delavcem', ki smo jih z uvedbo samoupravljanja z zlatimi črkami klesali v tovarniška pročelja, zdaj zamenjamo z napisi, 'delavci na cesti'?« se je na skupščini sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije retorično vprašal Stanko Mlakar iz mariborske Svile. »Nakl' tega ne bomo dovolili!« je hip za tem udaril po »prižnici«, v isti sapi pa dodal, »da smo se z delom in vsemi mogočimi drugimi sredstvi pripravljani vključevati v reševanje gospodarskih in družbenih zagat, toda tovarn ne damo!«

Tako je menilo tudi naslednjih osemnajst razpravljalcev, ki so se za uvodničarjem – predsednikom republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije Alojzemu Omejcem – zvrstili za govorniškim odrom. Olje na ogenj jim je prilila še Stanka Janžič iz MTT z izjavo, da je »današnja politika grobo sprta z vsemi civilizacijskimi dosežki.« Takole je (med drugim) rekla: »Če se država do naših legitimnih zahtev vede podlo in grobo, ji bomo odslej znali tudi vrniti s tem, da bodo na vodilne položaje prišli takšni ljudje, ki bodo probleme sposobni reševati po človeško.« Zraven pa dodala, da pri njej v Meljah (MTT) ne morejo več podpirati »lažnega tržnega gospodarstva, ki našo tekstilno industrijo obremenjuje za več kot šest odstotkov kot jugoslovansko«, s čimer je – žal, mimogrede – absolutna svetovna rekorderka.

»Vsem našim številnim anali-

zam, dokazovanjem, pobudam, zahtevam in sklopom (v zadnjem mandatu, op.a.) ostaja položaj ne le nespremenjen, temveč se še poslabšuje, saj se pojavljajo stečaji, ki varujejo le kapital, delavce pa prepuščajo svoji iznajdljivosti in – sindikatu,« so soglasno zapisali v sklepe. Seveda skupaj z zahtevami po:

- oljšavah za delovno-intenzivne panoge, ki so izvozno usmerjene, povrh vsega pa zaposlujejo pretežno žensko delovno silo;
- meddržavni regulativi izvoza in uvoza s takšno tečajno politiko, ki bo šla v korist izvoza;
- ustanovitvi takšnih konsignacijskih uvoznih centrov, ki bodo poleg vsega zmanjšali še velike obremenitve »iz naslova financiranja zalog;«
- usmerjanju investicijske dejavnosti zgolj v prenavo in modernizacijo;
- dokončnem oblikovanju in sprejemu celovite uvozne zaščitne

Kot doslej?

»Uh, saj primerov je kolikor hočeš. Morda je najbolj izrazit ta, da se je do stavk prej opredelila partija kot sindikati. Do tega je prišlo lahko le v takem sindikatu, v katerem so člani in celo njihovi poverjeniki povsem na obrobju.«

Je zato spodleteli štrajk gostincev, zato škofoješki učitelji s tem sindikatom nočejo v stavko?

»Jasno, to je popolna devalvacija naše hiše. Dodajmo še veliko nevarnost delitve delavcev in argumentov za nujnost popolnega preloma je več kot dovolj!«

Vprašanje je vsebovalo tudi odnos do jugoslovanskih sindikatov.

»Saj je vse logično povezano. Spet gre za popolno neodgovornost do članov, ki jim enostavno trgamo od plač in s tem denarjem ravnamo mimo njihove volje, negospodarno, neodgovorno. Če bomo, ko bomo člane res včlanjevali, bolje, če bi to počeli že zdaj, bi morali poleg pravil sindikata podjetja ob vstopu poznati in sprejeti še najmanj štiri statute – panoge republike in federacije in zveze sindikatov republike in federacije. Če so vsi popolnoma usklajeni, gre za čisto administrativno urejanje, in če niso, gre za trganje sindikalnih povezav. Mar imamo delavce res za polpne b-dake?!«

Za prijetnejše »ogrevanje« v detaljnije obravnavanje najbolj zgornjih vprašanih trenutnega »tekstilnega« utripa na Slovenskem je najprej poskrbel (moški!) oktet, Vitis iz metliške Beti pod taktirko Janka Bračike. Po »obvezni« Zdravljici je z venčkom narodnih izvedel mini »celovečerni« koncert, ki so mu z veseljem prisluhnili tudi Josefina Musa, predsednica zveznega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Jugoslavije, njen hrvatski kolega Ante Ljubović ter domači »matadorji«: Janko Golč, član predsedstva RS ZSS, Jože Miklič, predsednik medobčinskega sveta ZS dolenske regije, Nace Štamcar, predsednik OS ZSS, nenazadnje pa tudi Franc Šali, novomeški župan.

»Naj se ve, da tekstilci poleg marljivosti gojimo tudi ljubezen do lepe slovenske pesmi,« se je glasno potrkal po prsih predsednik Alojz Omejc.

Kot se za slovesnost pač spodobi, so pred novomeškim Domom JLA med skupščino tekstilcev vihrale tudi zastave. Vrli vojaki so dvignili na drog jugoslovansko, slovensko in partijsko. »Zakaj tudi partijsko,« se je marsikdo obregnil, »saj smo se sindikati vendar depolitizirali...«

»Ker tako piše v pravilu službe!« se je glasil odgovor glavnega častnika, »najnovejši uradni list pa tega še ni prekal.«

Na skupščini, katere pokrovitelji so bili Novoteks, Tovarna obutve Novo mesto, Labod, Beti in Komet so podelili tudi priznanja, ki so si jih s svojimi prispevki »h krepitvi vloge in položaja delavcev sindikata dejavnosti« prislužili:

Bogdana Doberšek, novinarka Radia Ljubljana za objektivno poročanje s seji in komentiranje problematike v tekstilni industriji, še posebej pa za zelo odmevno oddajo v »studiju ob sedemnajstih«, posvečeno beneficirani dobi v tekstilni industriji;

Dr. Rino Simoneti iz Gospodarske zbornice Slovenije – prej samostojni svetovalec na poslovni skupnosti tekstilne industrije in član izvršilnega odbora splošnega združenja – za vse delo in avtoriteto, s katero so uspešno uveljavili beneficirano določbo za predenje in tkanje;

Ivan Kepic, strokovni delavec v kranjski Planiki, za zastopanje panožnih interesov in (so)delovanje pri izdelavi dokumenta omenjenke različnih poklicev panog, strok in dejavnosti na »področju VII« (tekstil in usnje).

politike in konkurenčnosti slovenske tekstilne industrije;

- nenazadnje pa še: spoštovanje določil sindikalne liste!

Te zahteve bo novoizvoljeni ROS poslal vsem »ustreznim« organom občin, panoge, republike, Jugoslavije, zbornice... Seveda bo

Če si drzneva tale najin pomek imenovati kritična razčlemba z elementi rešitev, kaj bi ne kazalo dodati še malce samokritike?

»Mirno. V dveh letih ubadanja s temi vprašanji smo vse odločitve pustili za zadnji trenutek. Gospodarstvo se preobraža iz nelastniškega v lastniško in sindikati smo tu zadremali. Tudi naša kadrovska prenova je potekala v funkcionarskih krogih in ne med članstvom. Že na začetku sem poudaril pomen kadrov, ki gotovo opredeljujejo tako vsebino kot način dela in ne narobe!«

Pa saj ste se streljnili?

»V naši panogi končno. Če smo dosledni z vsemi naštetimi usmeritvami (v katerih vidimo edino možnost za začetek prenove), zdajšnji funkcionarji ne smemo kandidirati...«

Ne smete ali ne morete?

»Ne smemo, čeprav nam podpora prihaja kar iz precej organizacij. Rekel sem že, kako grozljivo je padanje zaupanja v ta sindikat in to je največ, kar v tem trenutku lahko storimo, da ne bo prišlo do velikanskega osipa članstva – odpreti vrata popolnoma novim ljudem in članom omogočiti najširše, najbolj neposredne in demokratične volitve v vse naše organe!«

Veliko uspeha pri novem delu in čim več posnemovalcev!

Ciril Brajter

Sindikat strojnega osebja

– Ne priznavamo režimskega sindikata, je poudaril predsednik novega Sindikata strojnega osebja Slovenije in Istre Slavko Kmetič na tiskovni konferenci, ki je bila 26. februarja v prostorih sindikata Tozda za vleko vlakov Ljubljana. S tem dnem je ta sindikat, v katerega je včlanjenih 1500 delavcev, tudi uradno izstopil iz Zveze sindikatov Slovenije in Jugoslavije. Tako so se odločili, ker tema sindikatoma ne morejo več zaupati. Prav tako jim ne ustreza doseganja organiziranost in delovanje republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez. Vendar pa z osamosvojitvijo ne bodo pretrgali stikov z uradnim sindikatom, še posebej, če bo začel ta delovati za dobro delavstva. Prav tako bodo navezali stike z vsemi alternativnimi sindikati v Sloveniji in Jugoslaviji, še tesneje bodo sodelovali s sindikatom hrvaških strojevodij, delovali pa bodo tudi mednarodno, saj imajo v načrtu povezavo z ameriškim železniškim sindikatom.

Da s svojo odcepitvijo in samostojnostjo resno mislijo, pove njihova prva naloga: pravna registracija, tako da bodo lahko edini uradni podpisniki kolektivnih pogodb, ki jih bodo kmalu sprejeli. Prav tako ne bodo več plačevali obvezne članarine republiškemur in zveznemu sindikatu, ampak bodo namenili odstotek od osebnega dohodka za denarni sklad svojega sindikata.

Čeprav je bila ustanovitev sindikata na železnici pričakovana že lansko leto, je vseeno le presenetila. Ali to pomeni, da bodo temu zgledu sledili tudi drugi in bo s tem sedanja Zveza sindikatov razpadla, ali pa je to le osamljen primer, ki pa vseeno sili k razmišljanju ljudi, ki pripravljajo prenavo sindikata. Upajmo le, da bodo od tega imeli kaj koristi tudi delavci, člani sindikata.

Robert Pekljaj

Skupščina občinske organizacije ZS Slovenije v Murški Soboti

Delavstvu vrniti sindikat

Murska Sobota se je in se še vedno ukvarja s podobnimi težavami, kot pestijo vse občine po Sloveniji. Murskosoboški občinski sindikat jih je bolj ali manj uspešno premagoval. Na skupščini občinske organizacije ZS Slovenije v Murški Soboti, ki je bila 15. februarja, so povzeli delo sindikata v minulem obdobju, izvolili novo vodstvo in začrtali smernice za delo v novih okoliščinah.

Predsednik občinskega sindikalnega sveta Janez Kovač je prebral poročilo o delu, v katerem se je zavzel za sindikat, ki se mora še bolj uveljaviti kot zaščitnik delavčevih pravic in interesov. To pa bo mogoče le, če bo sindikat samostojen, svoboden in neodvisen tako od države, strank kot od delodajalca. Pot do tega pa ne bo lahka, je dejal Janez Kovač, saj nezaposlenost strahovito narašča. Tako je v Murški Soboti zdaj 1700 nezaposlenih, med njimi jih kar 600 išče prvo zaposlitev. Tudi med zaposlenimi čedalje bolj vre. Vse več stavek, katerih najpogostejši vzroki so nizki osebni dohodki, slabe delovne razmere in nedovoljeno podaljševanje delovnega časa zahteva od sindikata odločno ravnanje.

Seveda pa bo sindikat moral tudi sam zategniti pas in čimbolj zmanjšati stroške svojega delovanja. S konkretnimi predlogi za zmanjšanje profesionalnega aparata je Janez Kovač končal svoje poročilo.

V razpravi, ki se je nato razvila, je sodeloval Miran Flegar iz Po-

murskega tiska, ki je pohvalil poročilo predsednika in še predvsem občinsko informativno glasilo. Po njegovih besedah bi morali dati obveščanju članstva največji pomen. Pohvalil je tudi nov program sindikata, ki nudi delavcem veliko večji obseg pravic kot kdajkoli doslej, vendar, žal, z veliko zamudo. Zato bo treba že ustvarjeni položaj ohranjati in dograjevati. Tako bi bilo potrebno krepiti nova znanja, uporabljati izkušnje starejših aktivistov, obenem pa dvigovati raven strokovnosti tako, da bi dajali možnost mladim, prihajajočim kadrom.

Razpravo je nato nadaljeval predsednik MS ZS Slovenije za Pomurje Milan Uroša, ki je kot najbolj neposreden rezultat prizadevanja sindikata navedel uveljavljanje določil sindikalne liste. Sicer je podprl samostojnost, neodvisnost in večjo vplivnost, vendar je opozoril na to, da se mora sindikat vedno zavedati realnosti zahtev.

S problematiko šolstva v Murški Soboti in v vsej Sloveniji je navzoče seznanila podpredsed-

nica občinskega sveta ZS Slovenije Angela Novak. Sindikat delavcev v šolah je namreč ugotovil, da so med osebnimi dohodki učiteljev, ki opravljajo približno enako delo, prevlekle razlike. Zato sindikat upravičeno zahteva in za to se mora tudi braniti, da republiška vlada izpolni obljube o sprejetju nacionalnega programa za šolstvo.

Da tudi v zdravstvu položaj ni rožnat, je povedal predstavnik Pomurskega zdravstvenega centra Bojan Korošec. Zato se tako šolniki kot tudi zdravniki zavzemajo za to, da bi morali biti osebni dohodki za redni delovni čas in isti profil enaki. Zahteval je tudi reorganizacijo znotraj Pomurskega zdravstvenega centra. O tem, da je bila lani pripravljena splošna stavka tekstilnih delavcev po vsej Jugoslaviji, je govorila predstavnica iz Mure Karolina Dravec.

Razpravljalo je nato še mnogo delegatov, med njimi je predsednik Zavoda za ekonomiko in urbanizem v Murški Soboti Ladislav Tušar opozoril na nekaj še neresenih vprašanj, kot so: kdo je delodajalec, kdo je lastnik, kdo lahko podpiše kolektivno pogodbo in podobno.

Na koncu skupščine je navzoče pozdravil še predsednik skupš-

čine občine Murska Sobota Andrej Gerencer. Zahvalil se je sindikatu za njegov veliki delež v delu občinske skupščine. Dotaknil se je tudi predloženega boja in povedal nekaj stvari, ki jih bo morala nova oblast hitreje urejati. To pa so še vedno preizkušnja ustvarjalnost, neresen in neizdelan socialni program ter naša nepripravljenost za vstop v Evropo.

Robert Pekljaj

Na skupščini je bil kot gost tudi sekretar republiškega sveta ZS Slovenije Rajko Lesjak. V svojem prispevku k razpravi je opozoril na glavne točke, na katerih sindikat gradi in oblikuje novo strategijo. To so neodvisnost, nadstrankarstvo in stanovsko-interesna organiziranost. Predstavil je tudi predlog moratorija za odpuščanje delavcev, ki so ga predlagali v skupščini Slovenije, in konkretne pripombe, ki jih je imel sindikat o novem zakonu o stavekah. O kolektivnih pogodbah pa je dejal, da te ne varujejo slabega delavca, ampak delavca nasploh. Kdo je slab delavec, pa naj določi kdo drug na osnovi aktov in drugih primernih meril.

Ukrepati je treba takoj

Prehajanje v tržno gospodarjenje že kaže zobe, ki pa bodo kmalu začeli tudi gristi. Stečaji so že kar vsakdanja stvar. Ugotavljanje tehnoloških in ekonomskih presežkov pa buri duhove praktično že v vseh podjetjih. Šušlja se o tajnih seznamih odvečnih delavcev, ki bi se jih podjetja rada znebila. Vzemirjenje zaposlenih pa prav gotovo ni v prid storilnosti.

O šušljanju in ob dejstvih, ki so znana, so se na predsedstvu občinskega sindikalnega sveta Grosuplje resno zamislili.

Ocena stroke, da je v Sloveniji najmanj 25 odstotkov delavcev premalo zaposlenih, predstavlja v njihovi občini približno 1500 delavcev. Te ljudi bo treba v doglednem času prekvalificirati, prezaposliti, upokojiti ali celo odpustiti.

Pri tem pa niso upoštevali, da je 5.500 delavcev iz te občine zaposlenih v Ljubljani, kjer je odstotek premalo zaposlenih najbrž enak. Tu pa je še priliv mlade generacije in zapiranje Ljubljane za zaposlovanje delavcev iz drugih krajev. In ne nazadnje, velike praktične možnosti stečajev podjetij.

Z uveljavitvijo tržnega gospodarstva moramo računati na presežke delavcev, je dejstvo. Bil bo

brez smisla pred tem zatiskati oči. Pomembno je le, kako bomo to reševali. Še bolj pa je pomembno, da to storimo takoj.

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta je zato zborom SO Grosuplje poslalo pobudo naj:

- strokovne službe pri IS SO Grosuplje pripravijo analizo presežkov delavcev v občini za letošnje in prihodnje leto na osnovi napovedi in ocen podjetij, organizacij in ustanov, ob upoštevanju vsega naštetega; dejstev

- izdela projekt gospodarske prenove in možnosti za odpiranje novih delovnih mest v občini;

- prouči možnost za ustanovitev razvojno-zaposlitvenega sklada v občini;

Dokončna priprava gospodarske cone v Grosupljem, ki bo velika 140 ha, bi morala imeti v občini absolutno prednost. Za njeno izgradnjo in usposobitev pa bi morali uporabiti marketinški način in o možnostih zanj seznaniti vse potencialne kandidate doma in v tujini.

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta je zahtevalo, naj bi o pobudi IS SO dal konkretne predloge že do naslednje seje.

A. A.

Markovičevi vladi se obetajo še hujši časi

Kdo je pil, kdo bo plačal

Takoj ko so (sredi februarja) statistiki in ekonomski analitiki opravili svojo običajno mesečno nalogo, je postalo jasno: Markovičevi vladi se obetajo hudi časi, nad njenim »konvertibilnim« programom se nabirajo nevihtni oblaki. Konvertibilnost dinarja imamo še (čeprav Marko Bulc ugotavlja: tečaj bi bilo treba nujno spremeniti, toda ker bi to verjetno pomenilo propad programa, bo najbrž ostal nespremenjen do junija.

V zadnjih 14 dneh se je položaj v bankah bistveno spremenil; ljudje na veliko kupujejo devize in zanje blago v Avstriji, osebni dohodki (resnično zasluženi – kot steber konvertibilnosti dinarja) pa niso več zamrznjeni. In to je tisto bistveno in usodno za (ne)uspeh Markovičeve reforme.

Zaposleni dobili višje plače, zdaj hočejo tudi višje cene

Poglejmo nekaj dejstev! Osebni dohodki, izplačani v januarju (gre torej za decembrske plače), so se realno povečali za povprečno 28,5 odstotka. Najbolj so se povečali v Srbiji (za 44 odstotkov), v Makedoniji (za 39 odstotkov) in Vojvodini (za 31 odstotkov), nikjer pa za manj kot za 20 odstotkov. K temu moramo dodati tudi izplačilo nadomestkov za osebne dohodke prek skupne porabe. Doslej jih je bilo izplačanih za več kot 1,77 milijarde dinarjev. To pomeni, da so številni kolektivi preslegli enomesečni izplačani osebni dohodek, kakršnega za letošnje leto predvideva družbeni sporazum. Očitno je, da bo treba presežek teh sredstev vrniti oziroma da tisti, ki so dosegli limit, letos ne bodo mogli iz teh sredstev izplačati nič več.

Tudi cene niso obmirivale, kot je upala zvezna vlada.

Od srede januarja do srede februarja so se povečale za devet odstotkov, od 1. do 20. februarja pa za 3,9 odstotka. To sicer prica o umirjanju cen, vendar pa nekateri proizvajalci blaga za široko porabo napovedujejo za 50 in celo 100 odstotkov višje cene novih proizvodov in storitev.

Očitno gospodarstvo še vedno ne zaupa v Markovičev program stabilizacije.

Vse panoge in dejavnosti jugoslovskega gospodarstva zahtevajo zato spremembe programa ekonomske reforme. Po njihovi oceni mora vlada brez odlašanja ponuditi dodatne rešitve za naraščajočo nelikvidnost, cene in plače. Če bi upoštevali vse priporočila, predloge in zahteve, ki prihajajo iz gospodarstva, od programa reforme ne bi ostalo nič. Po drugi strani pa v Gospodarski zbornici Jugoslavije ocenjujejo,

da so zahteve nekaterih delov gospodarstva po spremembah posameznih vladnih odlokov upravičene. Vprašanje pa je, koliko bi jih lahko upoštevali, da ne bi ogrozili celote novega ekonomskega programa.

Predstavniki črne metalurgije npr. trdijo, da odlaganje sprememb močno poslabšuje njihov položaj. Velike železarnice izgubijo vsak dan od 300 do 350 milijonov dolarjev. Nujne olajšave in pomoč zahtevajo tudi vse druge gospodarske dejavnosti in panoge, ki imajo zamrznjene cene do konca junija.

Milan Pavić, predsednik GZJ, pravi, da tudi programa samega ne bomo mogli uresničevati, če bo v delih gospodarstva prišlo do zloma. Sicer pa, da cilj reforme ni bil odprava celih gospodarskih panog, marveč le nedonosnih podjetij.

Sedaj je že jasno, da bo zvezna vlada upoštevala nekatere zahteve. Položaj črne metalurgije so ocenili za najtežjega, napovedali pa so tudi dodatne ukrepe v industriji barvnih kovin, nafte in zdravil.

Za vse druge predloge gospodarstva pa ZIS (še) ni pokazal večjega razumevanja. Niti govora ni o kakšnih spremembah zakona o OD, ker v ZIS ocenjujejo, da so bili »popravki« januarja zadostni. Za vzdrževanje likvidnosti pa vlada predlaga hitrejšo obračanje sredstev in večjo uporabo obveznic in delnic.

Tako ne vemo, kakšna bo usoda tistih delov gospodarstva, ki ne morejo z lastnimi viri pokriti nakopičenih izgub.

Vse torej kaže, da bi ravnotežje Markovičevih ukrepov lahko porušile prav tiste gospodarske panoge, ki jim je vlada dvignila cene, preden jih je zamrznila. Prav te panoge namreč sedaj zahtevajo, naj cene »prebijejo plafon«. Iz GZJ je prišla še ena šokantna vest: naftno gospodarstvo zahteva razen dviga cen tudi pokrivanje tečajnih razlik, elektro gospodarstvo povečanje cen za več kot 50 %, komunalci vztrajajo, da morajo cene njihovih storitev spremljati rast inflacije, podobno zahtevajo – razen predstavniki črne metalurgije in predelave barvnih kovin – tudi PTT, železnice itd., itd.

In kaj pravi na vse to Markovičeva vlada?

Po mnenju predsednika ZIS smo prišli v obdobje, ko je treba uresničevati reforme kljub vsem posledicam. Čeprav smo si pri tem zmogli komaj noge, že marsikoga trese od mraza. Dosegli smo konvertibilnost valute, ki temelji na več kot 7,7 milijarde dolarjev deviznih rezerv. To pa da daje konvertibilnosti trajnejše razsežnosti in učinke, saj je za letošnje leto zagotovljena. Devizne zaloge države so za celih 4,7 milijard dolarjev večje kot v času, ko je sedanj ZIS prevzel krmilo. Po Markovičevem mnenju je do tega prišlo z nakupom deviz z uničenega črnega deviznega trga, in zato, ker so ukrepi prisilili gospodarske subjekte k hitrejšemu zaračunavanju izvoza in vnašanju deviz v državo. Se vedno pa se v bankah niso pojavile devize iz nogavic. ZIS pričakuje, da bo turistična sezona v novih razmerah prinesla večji devizni priliv.

V bančnih trezorjih kmalu 8 milijard dolarjev rezerv?

Z naštevanjem vseh teh podatkov na nedavnem posvetu z gospodarstveniki je Marković poudaril, da ni nobene podlage za špekulacije, da bo prišlo do sprememb konvertibilnosti valute in določenega tečaja, čeprav to povzroča težave nekaterim sektorjem. Nobene osnove ni niti za napovedi, da se bo tako velika devizna likvidnost zmanjšala. Nasprotno: ZIS meni, da bomo osem milijard dolarjev deviznih rezerv, načrtovanih za letošnje leto, dosegli že veliko prej. Uvoz naj bi se letos povečal za tri milijarde dolarjev, glede na sedanji potek dogodkov pa bi se lahko še veliko bolj. Gre za trajni in ne za intervencijski uvoz, in to predvsem končnih izdelkov, blaga za široko porabo in opremo, za razvojni cikel. Gospodarstvo mora torej sredstva iskati na trgu, ne pa v bankah. Tako Marković!

Pa gospodarstveniki? Kaže, da so še kako prav imeli tisti, ki so napovedali, da bodo gospodarstveniki Markoviću obljubljali eno, delali pa drugo. To je, da se bo ponovila že stara pesem. Marković se je doslej pogovarjal (pa ne le enkrat) s skoraj vsakim vsaj kolikor toliko pomembnim gospodarskim strokovnjakom v državi (ko je iskal sodelavce za svoj kabinet, zatem takoj po nastopu mandata ter spet pred kratkim). V vseh teh pogovorih je lakonsko ponavljal, da od njih ne zahteva le podpore, marveč tudi,

da program skupaj uresničujejo. Marković jim je tudi že nekajkrat zabičal, naj k njemu ne prihajajo po denar, marveč s programi in novimi podjetji. To pa se ni zgodilo. Banke so še najprej odobra-

obresti, kaj šele vrniti glavnico. Dejstvo pa je, da za banke niti ta ukrep ne bi bil pretežak, če bi se jim posrečilo izterjati izposojeni denar, saj so samo neplačane obresti v državi vredne okoli 23 milijard dinarjev. Stvar je v tem, da kaj takega objektivno težko storijo, in da povsem normalne zahteve, po katerih morajo banke svojo aktivnost preusmeriti k dobrim podjetjem, zdaj ni mogoče izpolniti čez noč. Zato se je treba vprašati, zakaj je centralna banka, ki ima na voljo celo pahljačo zelo ostrih načinov za kaznovanje takega ravnanja bank,

v posameznih podjetjih in regijah – kar je očitno samo druga stran iste medalje. Zdjaj ponuja ZIS diferenciacijo gospodarstva s pomočjo bank, čeprav je očitno nujna »diferenciacija zdravega denarja«, tako od enih kot od drugih nesolventnih uporabnikov.

In tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi, če se nočemo že kar marca posloviti od konvertibilnega dinarja. Svet guvernerjev je sprejel (moral sprejeti) sklep, da bodo 31. marca dinarske naložbe poslovnih bank za 30 % manjše, kot so bile 31. decembra lani. Za toliko se bodo zmanjšali tudi krediti, ki jih bodo banke dobivale iz primarne emisije. Tako se lahko zgodi, da niti velika in solventna podjetja ne bodo mogla s svojih računov dobiti denarja za izplačilo OD. Kaj šele do vratu zadolžena.

Dokaj zanesljivo je torej moč napovedati, da prihajajo dnevi velikega pomanjkanja denarja, kar pa še ni zagotovilo, da bo prišlo do množičnih pocenitev številnih proizvodov. Strokovnjaki zlasti opozarjajo na nevarnost decembrskih OD, ki bi lahko bili glavna »mina« ideje o znižanju inflacije. Plače so se namreč, kot smo videli, močno povečale, njihova višina pa je postala »pridobitvena pravica« za naslednje mesece. Ali si ne bo gospodarstvo zaradi kroničnega pomanjkanja denarja prav z zviševanjem cen prizadevalo ohraniti višino teh OD in si priskrbiti denar za tekoče poslovanje? To pa seveda lahko povzroči spet nov val inflacije.

Vendar je Marković odločen in vztraja pri svojem prepričanju in glavnih elementih stabilizacijskega programa.

Po Markovičevem receptu se ne splašajo nikakršne špekulacije s cenami, saj bo čez mesec ali dva denarja tako malo, da bodo cene morale pasti celo pod raven, sprejemljivo za podjetja. Kolikor kasneje bomo v državi spoznali, da je treba cene popolnoma umiriti, toliko večji bodo učinki prenove predvsem na rast proizvodnje.

Analize, ki bi pokazala, ali NBJ še vedno posoja denar ceneje, kot ga potem banke posojajo podjetjem ali posameznikom, za zdaj še ni.

Vse dotlej, dokler na to (bančno) področje ne bomo vplivali tržnih pravil igre, pa bo naš dinar le težka ohranil konvertibilnost tudi za podjetja, ne le za zasebno rabo. Namesto da bi krepili in uporabljali čvrsto domačo valuto v našem in mednarodnem plačilnem prometu (takšno, kot jih imajo v razvitih državah »Evrope zdaj«, bomo še naprej prisiljeni posegati po ukrepih – enkrat za omejevanje, drugič za sproščanje denarnih tokov. Takšno ukrepanje pa nikjer v svetu ne krepiti zaupanja v konvertibilnost domače valute.

Vinko Blatnik

Nesrečni žičničarji

Vsaka palica ima dva konca. Medtem ko so nekateri več kot veseli ponovne zelene zime in visokih temperatur, drugi obupujejo in bijejo plat zvona. Verjetno so še najbolj prizadeti žičničarji, ki so ostali brez dela in zato tudi brez dohodka. In to že tretjo zimo zapovrstjo.

Snega je letos premalo tudi na naših najvišjih smučiščih. Za silo lahko smučajo le tam, kjer brnijo snežni topovi. Brnijo pa malokje. Zato žičnice v glavnem stojijo, njihovi upravljalci pa si belijo glavo z vprašanjem, kako bodo preživeli in kdo bo pripravljen razumeti njihove težave. Nekateri so oziroma bodo zaprosili za pomoč iz sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v Sloveniji. Zelena zima sicer ni ena izmed tistih naravnih katastrof, za katere zbiramo solidarnostna sredstva, toda žičničarjem je vendarle treba priskočiti na pomoč.

Vprašanje pa je, kako ravnati v prihodnje. Zime brez snega verjetno ne bodo več izjema. To pa pomeni, da se bodo morali žičničarji nekako zavarovati. Pri tem pa bo k sreči povsem nepotrebno iskanje novih formul oziroma ponovno »odkrivanje smodnika«. Le preko meje je treba poškiliti, pa smo v hipu oboroženi z vso potrebno doktrino, kako ukrotiti pomanjkanje snega.

Zunaj, kjer niso pripravljeni tvegati in pozimi ostati brez turistov, si ob zelenih zimah pomagajo s snežnimi topovi. Preprosto, zelo preprosto. Obenem pa tudi drago. Vendar, če so vsi, ki živijo od zimskega turizma, trdno povezani med seboj, seveda tudi dohodkovno, potlej si vsi skupaj lahko privoščijo tudi umetni sneg. Za enega samega, denimo le za žičničarje, bi bil to gotovo prevelik zalogaj. Tako onkraj meje kot tudi pri nas.

Andrej Ulaga

Tako kot mnoge druge občine tudi Kranj plačuje davek svojemu dosedanemu enostranskemu in nepopolnemu razvoju, ki je marsikje pripeljal skoraj do gospodarskega zloma. Prevladujejo veliki sistemi, ki so večinoma neprilagodljivi in za katere je bil značilna pospešena politika zaposlovanja. Glede na možnosti, pogoje in število zaposlenih pa je bil razvoj pičel. Da bi to spremenili, se je izvršni svet občine Kranj oziroma komite za planiranje, gospodarstvo in družbene dejavnosti odločil, da občina Kranj pristopi k projektu Optima.

Projekt Optima, ki ga je pripravilo in ga tudi vodi svetovno podjetje Yugea iz Ljubljane, naj bi oblikoval novo razvojno strategijo občine Kranj. Ta naj bi temeljila na preustroju gospodarstva z ustanavljanjem majhnih in srednjevelikih podjetij oziroma reorganizaciji obstoječih v bolj podjetniško usmerjene enote. Seveda tega ne smemo enačiti s sanacijo, ker lahko pri tem projektu sodelujejo le tista podjetja, ki imajo dovolj volje, moči in denarja za izpeljavo zamišljenega. V Kranju se je takšna zamisel pojavila

Pobuda za preustroj kranjskega gospodarstva

Ali bo Optima rešitev za Kranj

že spomladi leta 1989, prve resne korake v tej smeri pa so naredili šele jeseni istega leta. Začetno navdušenje je med podjetji namreč kmalu upadlo, med 120 gospodarskimi in negospodarskimi podjetji pa so se štiri resno odločila za zamisel. V teh štirih so, kot je dejal predstavnik podjetja Yugea Miroslav Glas, najprej razčlenili razmere in poiskali ljudi, ki bi s svojim znanjem in idejami lahko pripomogli k uspešni izvedbi projekta. Z njimi so nato navezali pristnejše stike, jih dodatno poučili in seznanili s projektom ter jih tako pridobili na svojo stran. S tem je bil dosežen tudi delni cilj tega projekta in sicer spremeniti miselnost ljudi. Bolj otipljivi rezultati zamišljenega projekta naj bi bili vidni že poleti tega leta. Do takrat naj bi izdelali sedem poslovnih načrtov za sedem novih podjetij.

Po teh načrtih naj bi se podjetja odločila za ali proti. Seveda pa so pri nastajanju sodelovali tudi izvedenci iz tega podjetja, tako da načrt poleg smelosti vsebuje tudi dokajšnjo mero resničnih in posameznemu primeru prilagojenih načrtov in podatkov.

Sam projekt naj bi v Kranju potekal še naprej, dokler bodo sredstva in interes. Do sedaj je za ta projekt občina vložila 2/3 sredstev, preostalo pa so prispevala zainteresirana podjetja. Seveda pa bo vse skupaj odvisno tudi od sestave občinske skupščine po aprilskih volitvah. Kljub temu pa predsednica komiteja za planiranje, gospodarstvo in družbene dejavnosti Belita Kusterle meni, da se bo ta projekt nadaljeval. Kmalu bodo tudi druga kranjska podjetja spoznala prednosti, ki jim jih prinaša projekt Optima. Sicer pa je po besedah pobudnice te

ideje in sedaj direktorice Koke Vide Prinčič-Gorjanc glavni cilj projekta ustvariti v občini Kranj takšne možnosti, da bi lahko privabili tako domač kot tudi tuji kapital.

Seveda pa je to še daleč, saj je poleg prestrukturiranja gospodarstva potrebno storiti še marsikaj, predvsem na področju infrastrukture. Ali bo Kranju uspelo ta projekt izpeljati do konca, bomo lahko videli že letos. Da pa bi se Kranju pridružile še druge občine oziroma vsa Slovenija, bi morala veliko večje zanimanje, kot ga je do sedaj, pokazati tudi slovenska vlada. Tako pa je prestrukturiranje gospodarstva še vedno prepuščeno redkim podjetjem, ki se s tem ukvarjajo, in posameznim občanom, največjo škodo pa pri tem še vedno trpi že obnemoglo gospodarstvo.

Robert Pekljaj

Marles: menica ali darilo delavcev

Stara vprega z novo uzdo

Delavci Marlesa in Uroš Ruprecht, stečajni upravitelj, so enako presenečeni ugotovili, da niso vsi delavci Marlesa na – cesti. Staro vodstvo je s preoblikovanjem Marlesa v manjša podjetja delno prisluhnilo mestnemu sindikalnemu svetu in v nova podjetja poleg direktorjev preneslo tudi nekaj delavcev in ne vseh, kot so zahtevali sindikati. Kdo so izbranci?

Da bi delavce Marlesa obvarovali še zadnjega ponižanja, so delavci zavoda za zaposlovanje prišli v Marles, kjer so urejali potrebno dokumentacijo delavcem, ki so ostali na – cesti. Milostni strel za ranjenca, ki je dvajset in več let izgoreval za svojo tovarno.

Prvi zaplet ob uvedbi stečaja je nastal že ob vesti, da v resnici niso na cesti vsi delavci Marlesa. Med njimi se je hitro razvedelo, da so direktorji in njihovi ljubljenci ostali v Marlesu! Zaposlili da so se v novoustanovljenih podjetjih!

Drugi zaplet je nastal z idejo, da naj bi delavci »vnovčili« svojo brezposelnost, kot to omogoča zakon, denar pa naj bi odstopili Marlesu. Zaplet in vznemirjenje sta nastala zaradi nedorečenosti tega ovinkarjenja glede vnovičnih vložb delavcev. Gre namreč za to, da ni zakonsko urejeno, kakšno zagotovitev ima delavec, da »si kupi delovno mesto« (sindikati so zahtevali pogoj, da za nedoločen čas) in čez čas bi ti delavci ostali spet na cesti, in drugič, nova podjetja niso bila registrirana kot delniške družbe, torej tudi tega denarja ni moč obravnavati kot delnice.

Da bo vsa reč jasnejša: gre za velika sredstva, za »svež« denar iz republiških skladov (zaradi vesti, da tega denarja v republiko ni, je

v Mariboru nastala dodatna zmeda), ki bi služila novim podjetjem za zagon. Natezanja z upniki in družbeno nadgradnjo ter omahujočo mariborsko banko so vsaj po trditvah marlesovcev tako daleč, da je mogoče upati, da bo vsaj »zdrav in tržno zanimiv del tega velikana« ohranjen in zaščiten y – novoustanovljenih podjetjih. Toda tudi tu ostaja vprašaj, ker so nekateri upniki že skušali seči v Marles po denar, ki so ga zdaj vložili delavci.

Branko Hojnik, donedavnega direktor skupnih služb, mož, ki je do konca vztrajal pri manj bolečem razpadu Marlesa, pojasnjuje, da gre v prvem primeru za še eno prenapihnjeno vest, podobno kot jo je v takih primerih moč srečati. »Da bi lahko v resnici registrirali nova podjetja, zakon določa poleg časovnega roka tudi sprejem aktov, statuta. Z imenovanjem vršilcev dolžnosti direktorjev teh novih podjetij torej ta zahteva še ni bila izpolnjena, zato smo v posamezna podjetja prenesli pet, šest, razen v tovarno pohišstva, devet delavcev, ki so potem »statut sprejeli« in s tem zadostili zakonitosti. Ni šlo za poseben izbor in ne za »posebne ljudi«, kot so to nekateri skušali razburjati delavce. Zdaj bo lažje, ker nismo več v časovni stiski, zdaj so na vrsti razpisi odgovornih delovnih mest,

vključno z mestom direktorja...

Nimam točnih podatkov o razmerah v Vinkovcih, kjer gre za 154 donedavnega naših delavcev, ker so nam predstavniki Vinkovcev obljubili, da bodo tamkajšnjo tovarno in delavce sami rešili. Kolikor vem, so tam to v resnici tudi naredili, tovarna posluje in delavci delajo.

Po zdajšnjih podatkih gre za 809 naših delavcev, ki so na listi odprte brezposelnosti. Večina jih je z mariborskega območja, iz radejske občine, iz Podvelke in nekaj iz Središča ob Dravi. Trenutno je o tem še težko govoriti, ker tudi stečajni upravitelj še ni uspel do potankosti razčistiti tega vozla in kliče na delo delavce po vrsti, kot to narekuje proizvodnja...«

Zmeda, ki navkljub nekajmesečni agoniji v Marlesu še traja, se najbolj odraža med delavci. Žal so ugotovili, da kljub vsemu obsta-

Sramotni izkupiček delavcev Marlesa za svoje delo: z delavci zavoda za zaposlovanje iščejo možnosti za prezaposlitve. Žal je najpogostejši odgovor: za vas trenutno ni prostega delovnega mesta...

jajo liste delavcev, ki imajo možnost za ponovno zaposlitev, delavcev, ki jim pušča upanje razvoj dogodkov, in delavcev, ki so se od Marlesa že morali posloviti. Med njimi so najpogostejše tisti, ki so v Marlesu izgoreli. Republiška skupščina namreč še ni sprejela novega zakona o upokojitvah in s tem omogočila dokup let, pred-

Branko Hojnik: »Pet, šest delavcev smo zaposlili v novih podjetjih, da bi ti sprejeli statut in tako zadostili zakonu...«

Iz jugoslovanskega sindikalnega tiska

Trudbenik, glasilo Zveze sindikatov Makedonije

V članku z naslovom *Danajska kosovska demokracija*, Trudbenik komentira (na polovici prve strani) dogajanje na Kosovu in med drugim pravi:

«... Ob vsem tem je resnični absurd to, da vse dežele, s katerimi imamo prijateljske odnose (a takih je v resnici največ na zemeljski krogli), imajo več razumevanja za ukrepe predsedstva SFRJ in ZIS na Kosovu kot nekatere naše federalne enote. Toliko bolj, ker take razmere obstajajo v nekaj evropskih deželah, v katerih sedaj vidimo, precej mehansko, nekaj 'ideal' za demokratske odnose (Francija, Španija) in se pogosto kažejo z veliko bolj dramatičnimi odsevi kot pri nas (recimo v britanskem Ulstru)...»

V nadaljevanju Trudbenik piše, da ima tudi Sovjetska zveza »kosovske reprize« v še večjih razsežnostih – prostorskih in človeških, zaključuje pa: »Ali torej lahko zaupamo Danajcem (mišljena so kosovska alternativna gibanja), ki ljudstvu ponujajo samo – odpravljanje izrednih ukrepov?«

(Kako dalekoviden je bil Trudbenik 16. februarja, saj je že 20. februarja predsedstvo SFRJ sprejelo sklep o določenem angažiranju enot JLA na Kosovu.)

V isti številki Trudbenik komentira tudi volitve v Sloveniji, članek pa je pisec naslovil »Idilična melodija«, pri čemer so narekovali njegovi. Tako piše:

»Vsak dan iz naše najsevernejše republike (morda bo nekoč za koga najjužnejša), iz tiste, ki se proglašajo za najbolj demokratično, prihajajo nasprotujoče si vesti o predvolilni dejavnosti. Torej, po eni strani na vse zvonove obesa in povečujejo demokracijo in možnost da vse do sedaj ustanovljene stranke enakopravno sodelujejo na skupščinskih volitvah, po drugi pa v stilu Pretorije odrekajo to možnost Zvezi za ohranitev enakopravnosti državljanov, ustanovljeni kot legalni stranki z okoli 4.000 člani.

Morda bo to postalo bolj razumljivo, če povemo, da so to zvezo ustanovili ljudje, ki so se v Slovenijo priselili od drugod: Bosanci, Srbi, Albanci... Ti so želeli evidentirati svojega kandidata za predsednika predsedstva Slovenije in sicer Albanca, priseljenega v Slovenijo. Pojasnjeno jim je bilo, da to ni mogoče, ker mora biti predsednik državljan Slovenije...«

Res bi bilo škoda prostora, da bi navajali nadaljevanje komentarja, ki skuša duhoviti s pojmi država Slovenija (ki bi lahko imela svoje državljanje) in republika Slovenija, katere prebivalci so le državljanji SFRJ ali nakladanje v stilu, »ti isti Slovenci hočejo krojiti kadrovske politiko v neki jugovzhodni republiko«, pri sebi doma pa v volilni temi ne pustijo sodelovati drugim nacionalnostim. Raje počakajmo, da bomo videli, koliko – na primer – Albanec bodo v Makedoniji izvolili v svojo skupščino, glede na to, da je v Makedoniji dokaj močna avtohtona albanska manjšina!

Jože Jurač Porumeneli Blaznikovi listi (V.)

Lani, ob 160-letnici Blaznikove tiskarne, je Jože Jurač izdal publikacijo z naslovom *Vonj tiskarskih barv*. Prvi del knjižice je posvetil visoki obletnici grafične organizacije, ki je bila prva strokovna delavska organizacija na Slovenskem in je imela pomembno vlogo pri strokovnem in splošnem izobraževanju grafičarjev ter pri uveljavljanju splošnih delavskih pravic. Iz knjižice objavljamo odlomke iz avtorjeve črtice *Porumeneli Blaznikovi listi*

»Blagajnice po oficinah ne zastdujejo več in po mojem mnenju,« je rekel Klein, »potrebujemo novo solidarnostno društvo.«

»Izobraževalno društvo, bi dejal,« je rekel Jelovšek.

Areslin je napol v šali rekel, da je pozna ura, saj se Sorčanu in ob njem sedečem Bobnu že dremlje...

Blaznik, ki se je vedno ogreval za izobraževanje, je dejal, da podpira Jelovškovo zamisel, toda ne da bi se prav zavedali, je očitno šlo za pomembnejšo zadevo, še zlasti, ko je Reichard, kateremu so glavne zadeve, ki so bile spregovorjene, prevajali, dejal, naj bi to bila prava delavska organizacija.

Takrat je bilo v Ljubljani okrog trideset tiskarskih pomočnikov, ki naj bi sestavljali prihodnje društvo. Trideset mož s skoraj toliko mislimi in mnenji, zato je Arselin dejal, da ne bo šlo gladko.

Še preden so odšli iz gostilne, je Jelovšek rekel, da solidarnost terja tudi zavest in bo treba pospraviti z egoizmom. Blaznik si je drznil povedati celoto, da je pri posameznikih vse preveč zavisti, vsak sebe povečuje, drugega pa daje v nič.

Ruda je pristavil, da imajo nekateri, ki jih ne misli navesti, za vsakega obilo nasvetov, od sebe pa ne dajejo ničesar. Tako seveda ne bo šlo. Solidarnost bo terjala še globlje seganje v žep, saj bo pomoči potrebnih vedno več, pri tem pa so imeli v mislih le bolne in ostarele, ki ostajajo brez sredstev, kakor na nezaposlene, vdove in sirote, kaj šele, da bo nekoč treba imeti tudi sredstva za stavka-joče...

Prvi je vstal Blaznik ter se poslovil. Že stoji je rekel, da bi pristopil v društvo, »če me boste vzeli.«

Tiskarji so zadnji zapuščali gostilno, v kateri je že prej postajalo mirneje, sicer pa jih niso motili Krakovčani, ki so peli zategle pe-

smi, zlasti tisto o dolgi vasi in trnovskem zvonu.

Tiskarji si nekoč nismo mogli privoščiti takih sobotnih večerov, saj so delali dvanajst in tudi več ur in tudi še ob nedeljah. Sedaj je že dosti boljše, so rekali.

Od tega večera je vsak zase odnesel svoje. Klein, da je tisto glede novega društva pravilno povedal, drugim je bilo všeč, da so ob Blaznikovi navzočnosti govorili o »prekocunih«, le temu pa spet ni bilo žal, da je nekaj grenkih povedal glede zavisti in pridobivanju naročil.

Tudi Reinhard je menil, da ima zasluge glede zamisli o novem društvu in je prav, ker jim je povedal, da komod živijo.

Zadovoljen je bil tudi ostir, saj je ob rakihi natočil številne polčke vina, s katerim so se zmerno odžejali Blaznik, Klein, Reinhard in drugi, Sorčan, Pivko in Rudo pa bodo nedeljsko jutro začeli z lokanjem ljubljanske vode.

Pri vratih sta se gostom klanjala zakonca Dolenc, voščila lahko noč in na svidenje.

Plinske svetilke so slabo razsvetljevale ulice. Mesec je bil zasenčen z oblakom in ko se je umaknil pred njegovo okroglino, je bila Ljubljana za spoznanje svetlejša.

Sorčan se je naslanjal na tovariša, nekajkrat je kihnil, ob pogledu na trnovsko cerkev, kjer je ob nedeljah pel na koro, pa je polglasno zapel: »Kadar pa morali bomo umreti...«

Reinhard je šel z Jelovškom, pri katerem bo prenočil. Drugo jutro bo Nemeč krenil proti Trstu. Sam bo s svojimi mislimi in cesta bo ostajala za njim.

4. Vse bolj se je bližal čas, ko je bilo očitno, da bodo ljubljanski tiskarji dobili svoje društvo. Zlasti se je zanj zavzemal Jelovšek, kolegom je celo pokazal stavek iz

Beneškega trgovca, ki pravi: »Vzel si življenje, če vzel si sredstva, s katerimi živiš,« s tem je hotel poudariti pomen prizadevanja društva tudi s te plati.

K temu je končno spodbujal tudi vsak potujoči, ki je vedel to in ono o delu organizacij tiskarjev, celo o razpustu te organizacije in zapiranju vodilnih. Tudi ni bila brez pomena sprememba gesla v Vorwärts, ki ga je nekoč že kritiziral Reinhard, ki se je po novem glasilo: »Durch Kampf zum Sieg!«

Leta sedemdesetega pa je nepričakovano pripotoval stavec Karl Rhein, mož plemenite krvi, saj je imel pred priimkom besedico von. V Ljubljani se je zaposlil in se brž lotil priprav za ustanovitev grafične organizacije, kakor da mu je kdo naročil. Delal je z Antonom Kleinom in proti koncu navedenega leta so že sklicali sestanek, na katerem so obravnavali osnutek pravil, ki jih je Rhein prikril po že veljavnih v avstrijskem Dunaju in v Nemčiji.

Na prvem sestanku je bilo navzočih le trinajst ljudi, zakaj omahljivce je bilo težavno pritegniti, saj so rekli, da iz tega ne bo nič.

Rhein in Klein pa nista popustila, podprli pa so njuna prizadevanja tudi udeleženci prvega sestanka in prvega zбора se je poleg gostov udeležilo dvaintrideset tovarišev.

Presenetila pa je še navzočnost slavni gostov, kar je prejkone tudi vplivalo na udeležbo tiskarjev. Prišli so deželni predsednik, varuh kranjskega Deželnega muzeja, višji uradni direktor, magistratni svetnik... Od duhovne gosposke ni bilo nikogar. Le kaj naj bi tam počel škof ali njegov kanonik?

Klein je pozdravil goste, h katerim je prišel tudi tiskarnarje, Jožeta Blaznika, ki je sedel ob plemenitem Ignacu Kleinmayerju in lastniku tiskarne Rudolfo Mil-

litzu. Z veseljem je tudi ugotovil, da so prišli skoraj vsi tiskarski pomočniki in faktorji ljubljanskih tiskarn.

Obrazi gostov in udeležencev so žareli bolj kakor svetlikajoče se igle v širokih kravatah.

Mnogokrat je bilo slišati na zboru, ki se je sesel v realki. Nekaj je ugajalo nekaterim, manj drugim, vsi pa so bili pozorni na Rheina, ki je očitno imel prvo besedo.

Brezobzirno je povedal, da se delavsko vprašanje bliža svoji rešitvi, čeprav je ta še zelo daleč.

Gostje so se za spoznanje premikali na sedežih, še bolj pa, ko so slišali Rheinovo prerokovanje, da bodo delavci dobili svoje zastopstvo tudi v oblasti in da se bo njihova gmotna blaginja izboljšala in prav tako tudi morala!

»Prevročja juha,« je dejal Kleinmayer Blazniku ob vlnudnem ploskanju, ki je sledilo na koncu Rheinovega govora. Med ustanovitelji pa so bili tudi taki, ki so nekajkrat vzkliknili: »Bravo!«

Klein je bil prizanesljivejši in to je gostom godilo. Zavzel se je za pospeševanje omike in izobraževanja, eden od gostov pa ga je zelo podprl s tem, da je to edina pot do prave svobode.

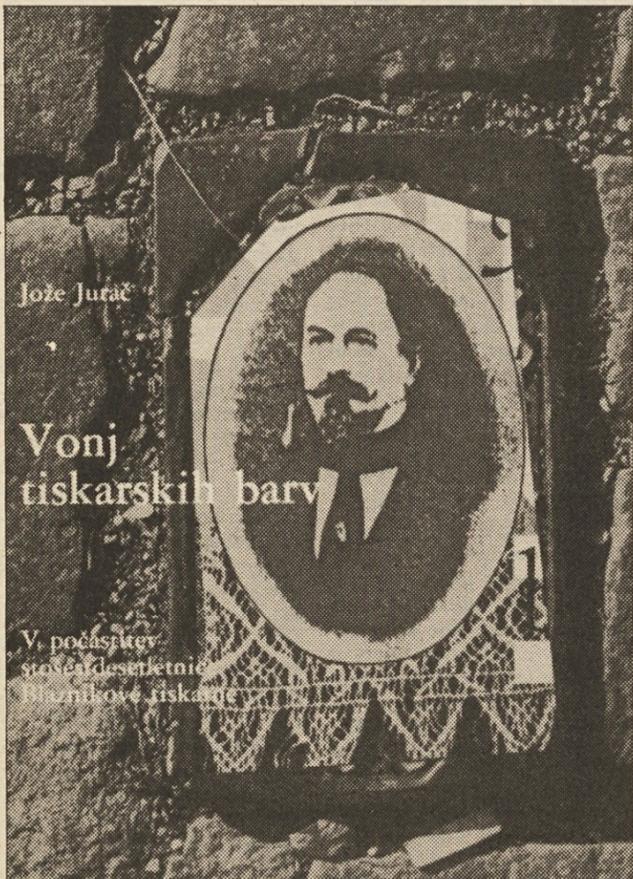
Drobčkani Anton Klein, tiskarski faktor, je postal prvi predsednik, štirje tiskarji pa so na predlog Jožeta Blaznika dali društvu ustanovno po 250 kron. Klein se je ginjeno zahvalil.

Popoldne je bila vrtna veselica in razpoloženi so bili ne le vsi navzoči, marveč tudi ljubljanci, saj so dobili prvo delavsko društvo.

Tega je bil resnično vesel tudi Blaznik, ki je že pred zborom sodeloval pri pripravah, pridobil pa je tudi pesnika in pripovednika Franceta Levstika za podpornega člana izobraževalnega društva.

Blaznik je bil seveda dobro razpoložen tudi zaradi razcveta svojega podjetja, česar ni mogel skrivati.

Štiri leta pred ustanovitvijo tiskarskega društva je bila ustanovljena Slovenska Matica in Blaznik je natismil koledar, o katerem je bilo zapisano, da je »od konca do kraja mično narodno knjigo Blaznik mično natismil.«

Andjelko Vasić o obisku pri sindikatih Francije

Na pragu nove Evrope

Predsednik sveta ZSJ Andjelko Vasić je bil od 13. do 18. februarja v Franciji, na obisku pri Generalni konfederaciji dela (CGT) in Francoski demokratiški konfederaciji dela (CFDT). Sestal se je z generalnim sekretarjem CGT Henryjem Karsuckim in generalnim sekretarjem CFDT Jeanom Kasparom.

V pogovoru za Rad je Andjelko Vasić poudaril, da so se predstavniki obeh francoskih sindikatov posebej zanimali za reforme, ki zdaj potekajo v Jugoslaviji. »Ugodno so se izrekli o nameri našega sindikata, da vztraja pri zasnovi samostojne interesne organizacije delavskega razreda. Francoski sogovorniki menijo, da gospodarska prenova, demokratizacija odnosov v družbi, pluralizem in, seveda, reforma sindikatov uvrščajo Jugoslavijo v matico evropskih gibanj. V CFDT so izjavili, da bodo sprožili pobudo za sprejem jugoslovanskega sindikata v Evropsko konfederacijo sindikatov, najprej s statusom opazovalca. V doglednem času bi lahko postala ZSJ polnopravni član.«

Nastanek enotnega trga Evropske skupnosti do leta 1993 je velik izziv tako za države-članice Evropske skupnosti kot tudi za tiste, ki to niso. Kot pravi Andjelko Vasić, je bilo v pogovorih s predstavniki obeh sindikalnih central Francije čutili zaskrbljenost: »Mnenje je, da se kapital hitreje organizira za enoten trg kot sindikat. Tako v CGT kot v CFDT je opazen strah pred neorganiziranim trgov, pred neoviranim delovanjem monopolov, nevarnostjo, da zavlada zakon močnejšega. Skrbijo jih tudi težnje po drobljenju sindikalnega gibanja, ki ga hkrati spremlja padanje števila sindikalno organiziranih delavcev. Vse to skupaj slabi moč evropskih sindikatov, kar lahko neugodno vpliva na gmotni in socialni položaj zaposlenih.«

Predsednik sveta ZSJ je opozoril na težave, ki jih imajo nekateri člani Evropske konfederacije sindikatov (EKS), zahodnoevropsko sindikalno gibanje pa v celoti: »Sindikalne organizacije so precej razdrobljene, medsebojno pogosto neenotne, različno usmerjene. Ni še dovolj

enotnih akcij niti v nekaterih državah niti ne na evropski ravni.«

Glede vzhodnoevropskih dogajanj tako predstavniki jugoslovanskih sindikatov kot obeh francoskih sindikatov enako ocenjujejo, da gre za demokratične procese v tamkajšnjih sindikalnih organizacijah: »Poudarjeno je bilo, da bi bilo dobro pomagati sindikatom vzhodnoevropskih dežel, da bi se čim hitreje in kar se da neboleče preoblikovali. Seveda, če tako pomoč želijo. Nikakor pa se jim ne sme vsiljevati katerega koli koncepta.

»V vsakem primeru pa odpiranje vzhodnoevropskih držav, njihova opredelitev za trg, demokracijo – skratka, za evropski model – postavlja

sindikalne organizacije v položaj enakopravnega sogovornika v pogovorih o evropskem sindikalnem gibanju. Evropa potrebuje nov koncept sindikalnega organiziranja in sodelovanja v sklopu priprav na leto 1993, posebno, ko gre za prizadevanja, da se enotni trg dopolni z enotnim evropskim socialnim programom,« je dejal Andjelko Vasić. »Zveza sindikatov Jugoslavije sodeluje z vsemi članicami EKS; navezali smo stike z novimi vodstvi vzhodnoevropskih sindikatov, imamo jih s sindikati neuvrženih držav in držav v razvoju. Vse to, je dejal Vasić, pomeni za naš sindikat dodatno kakovost, toda tudi odgovornost, da se čim bolj učinkovito prenovimo in čim bolj pripravimo na po-

membno vlogo v evropskem, pa tudi v svetovnem sindikalnem gibanju.«

Položaj jugoslovanskih delavcev je neizogibna tema v vseh pogovorih s predstavniki sindikatov imigracijskih držav. Vasić o tem pravi: »Oba francoska sindikata se trudita, da bi bili tuji delavci pri pravicah izenačeni z domačimi. Jugoslovani, zaposleni v Franciji, opozarjajo na tri velike probleme: v primeru invalidnosti ne dobijo primerne odškodnine in varstva, če ostanejo brez zaposlitve,

njihovi družinski člani nimajo socialnega dodatka, administrativni postopek v zvezi z vizami in drugimi dokumenti, potrebnimi za bivanje, je zelo zapleten.«

V Franciji deluje šest sindikalnih central in ena avtonomna strokovna federacija. Zelo nizka pa je raven sindikalnega organiziranja, po nekaterih podatkih se giblje okoli 13 odstotkov. Največ članov ima CGT (komunistično usmerjen sindikat), drugi po velikosti je CFDT (bližji Socialistični stranki).

CGT ni član Evropske konfederacije sindikatov (predvsem zaradi tega, ker njegova ideološka usmeritev odbija nekatere sindikate v EKS; v tej skupini je še en francoski sindikat, FO). CFDT pa je zelo aktiven na evropski ravni. Kot je opazil Andjelko Vasić, ima CFDT zelo ambiciozne projekte nove Evrope, dal pa je tudi pomembne pobude za približevanje francoskih sindikatov, zaradi skupnega nastopanja proti francoski vladi in proti organom na evropski ravni.

V CGT pa je opaziti težnjo po neodvisnosti od partije, bolj se vztraja na notranji demokratičnosti, več na konkretnih akcijah in manj na ideologiji.

»V vsakem primeru,« je dodal Vasić, »v ločenih pogovorih s predstavniki CGT in CFDT smo ugotovili, da imata oba sindikata dokaj podobne poglede na dogajanje in težnje v Vzhodni Evropi v evropskem sindikalnem gibanju.«

S. Stević (Rad)

Vse ostrejšše razmere na svetovnem trgu delovne sile

Podatki o evropskih delavcih

»Zaposlenost v Evropi« se imenuje poročilo, v katerem je Evropska komisija prvič zbrala podatke iz evropske perspektive. Nekatera poglavja obravnavajo kakovost delovnega mesta v povezavi z novo samostojnostjo, povezanost med poklicnim izobraževanjem in zaposlovanjem ter sivo ekonomijo. Posebno pozornost so namenili tudi ženskam na delovnem mestu. Čeprav so po statističnih podatkih še vedno skoncentrirane na manj zanimivih in slabše plačanih delovnih mestih, »ni bilo na trgu delovne sile še nikoli toliko povpraševanja po ženskah kot danes,« ugotavlja poročilo, ki so ga izdelali pod vodstvom evropske »socialne ministrice« Vasso Papandreou.

Slabe in dobre plati vajeništva

Čutijo se izkoriščane kot poceni delovna sila, razpeti so med zahtevami v podjetju in poklicno šolo, obremenjujejo jih nadure. Kljub tem pomanjkljivostim, ki jih čuti okrog 40 odstotkov vajencev, štirje od petih vendarle ocenjujejo svoje šolanje za pozitivno. To so rezultati raziskave »Šolanje v podjetju: zadovoljstvo s poklicem in problemi«, ki jo je pripravil zahodnonemški zvezni inštitut za poklicno usposabljanje. Za glavne pomanjkljivosti svojega izobraževanja je tisoč anketiranih vajencev navedlo, da se morajo preveč ukvarjati z dejavnostmi, ki niso povezane z usposabljanjem za poklic (30 odstotkov vprašanih), da ni pravega izobraževalnega načrta (20 odstotkov) in da imajo za nekatere naloge na voljo premalo časa. Poleg tega si želijo tudi več vpeljevanja v sodobne delovne tehnike.

Namesto nadur nova delovna mesta

Sredi lanskega septembra je zahodnonemški IG Metall začel akcijo »Nova delovna mesta namesto nadur«. Do zdaj se je tako v baden-wurtenberški kovinski industriji izprosil kar 1500 delovnih mest. Kot je pojasnil Edgar Schmidt,

vodja stikov z javnostjo pri IG Metallu, je uspeh pripisati novi zaposlovalni politiki podjetniških svetov in IG Metallu, zlasti doslednemu omejevanju nadur in večizmenskega dela in plačevanju nadur z več prostega časa. Akcija naj bi v naslednjih mesecih še pospešili, saj naj bi bila prvo politično merilo za tarifa pogajanja in znak, kako jasno obratni sveti razumejo ukrepe proti nadurnemu delu in jih uveljavljajo v praksi.

Finci so draga delovna sila

Finski inštitut ETLA je ugotovil, da so finski stroški delovne sile v preteklih letih tako narasli, da so zdaj med najvišjimi na svetu. V raziskavi inštituta, ki je svoje ugotovitve utemeljil na švedskih, danskih in lastnih raziskavah, je na vrhu lestvice Francija, sledijo ji Zahodna Nemčija, Nizozemska in Švedska, Finska pa bo vsak čas dohitela to svojo skandinavsko sosedo. Pri tem večina stroška niso več neto plače zaposlenih, temveč tudi posredni stroški za socialno varstvo, ki so se po sedemdesetih letih bistveno zvišali. Inštitut je izračunal, da so morala leta 1988 podjetja dodati k vsakemu plačilnemu paketu še 40 odstotkov za pokritje vseh socialnih ugodnosti. To pomeni, da je od skupnega stroška za delovno silo v višini 55 milijard finskih mark (okrog 20 milijard DEM) šlo kar 20 milijard za posredne stroške.

Prepad med revnimi in bogatimi se veča

Pravzaprav bi morali biti Evropejci zadovoljni, saj se je ideja o skupnem evropskem trgu prišla in vsi delajo s polno paro za leto 1992. Toda kljub ugodni gospodarski rasti in naraščajočemu zaposlovanju v Bruslju niso padli v evforično navdušenje nad prihodnostjo. Brezposelnost je še vedno previsoka, prepad med revnimi in bogatimi regijami v skupnosti se še širi, v nekaterih državah je inflacija previsoka, vse to pa so ovire na poti k enotnemu evropskemu trgu, h gospodarski in monetarni uniji... O tem, kako

zelo velike so razlike med revnimi in bogatimi v Evropski skupnosti, znova jasno opozarja letno gospodarsko poročilo evropske komisije. Tako kot prej so državni proračuni v Grčiji, Italiji in na Portugalskem še vedno močno deficitarni. Belgija, ki se že nekaj let obupano bojuje s svojimi dolgovi, je osamljena na vrhu državnih dolžnic.

Japonska: Smrt zaradi preveč dela

Yuzo Nakamura okreva po infarktu v bolnišnici. Njegova žena mu sedi ob bolniški postelji in ga skuša spraviti nazaj k zavesti. Toda bolnik se ne more več spomniti svojega imena. »Edino ime, ki ga lahko spregovori, je ime njegovega podjetja,« je rekla gospa Nakamura reporterju Japan-Timesa.

Dr. Schunichiro Tajiri, specialist za smrtnost zaradi zganosti, meni, da je primer Nakamure tipičen sindrom zaposlenih. Po njegovih izkušnjah se večajo primeri boleznih in smrti, ki jih on in njegovi kolegi imenujejo s skupnim imenom »karoshi«. Žrtve »karoshija« po ugotovitvah njegovih izsledkov delajo več kot 50 ur na teden brez prekinitve in naredijo več kot 100 nadur na mesec. Nakamura, ki je zaposlen pri neki gradbeni firmi, je pred svojim kolapsom delal skupaj 135 nadur. Dnevno je potoval iz Osake v Tokio in če je delal pozno v noč, je prespal v svoji pisarni – nikoli več kot pet ur dnevno.

»Vse je dal za svoje podjetje,« je poročala 33-letna žena neke druge žrtve »karoshija«, ki je umrl zaradi srčne kapi. »Preživimo lahko le zahvaljujoč podjetju,« je utemeljeval svojo delavnost.

Dr. Tahiri pripisuje tolikšno naprežanje na delovnem mestu vse bolj zaostrenim razmeram na trgu delovne sile. Po eni strani rašte tekmovalni boj med zaposlenimi, po drugi strani pa je vse manj družabnih stikov in obojestranske kolegialne podpore. Poleg tega ni dovolj časa za odmor in razvedrilo. Umrl so pogosto delali za stroji, ki tečejo 24 ur na dan, pri tem pa delodajalci delavcem, ki so delali v izmenah, niso dali prostega dne. Pri delu z računalniki, na primer, pa se mora človek povsem podrediti ritmu stroja, če ne, izgubi delovno mesto, poroča japonski zdravnik.

R. D.-Š.

Kolektivne pogodbe

Švicarski model

Umetnost sklepanja kolektivnih pogodb negujejo v tržnih gospodarstvih že zelo dolgo. Začetki so povezani z ustanovitvijo sindikatov in segajo stoletje nazaj. Jugoslavija, ki se vrača k tržnemu gospodarstvu, mora v najkrajšem času obvladati to večino. Sindikati, kot eden od dveh glavnih nosilcev vsega v zvezi s kolektivnimi pogodbami, se skušajo čim bolj podrobno seznaniti, kako to počno drugod. Izkušnje drugih so lahko dober kazipot.

Pred kratkim je v beograjskem domu sindikatov predaval o švicarskih izkušnjah na tem področju Marjan Gruđen, sekretar sindikata delavcev gradbeništva in lesne industrije Švice. Seveda se tudi »švicarskega modela« kolektivnega pogajanja ne da preprosto prekopirati, ker v Jugoslaviji ni trga, predvsem ne trga dela. Vendar pa nastaja. Sindikat je sicer tu, ampak se mora spremeniti iz amorfnе »družbenopolitične organizacije« v dejanskega zastop-

nika zaposlenih (prenova se je že začela). Na drugi strani je položaj še bolj negotov: sindikat nima v družbenem sektorju pravega partnerja za pogajanja. Marjan Gruđen je takoj opozoril na to temeljno razliko med Jugoslavijo in Švico (kot Švicar jugoslovanskega porekla dobro pozna razmere v obeh državah):

»V Švici deluje kapitalistični sistem v čistejši in popolnejši obliki kot drugod v Evropi. Praktično vse je v zasebnem sektorju. Dr-

žavni sta samo dve družbi: železnica in PTT.

V Švici ni delavskega samoupravljanja, temveč klasični boj med delavci in delodajalci. Sindikat je svobodno združenje, ki se po zakonu organizira kot vsak vaški nogometni klub. No, v več kot sto letih obstoja je prerasel v pomemben dejavnik za urejanje gospodarskih in političnih odnosov v državi.

Švicar ne pričakuje niti ne želi, da bi mu država nudila vse. To hoče doseči sam. Podobno je na trgu dela: zakonska regulativa je minimalna. Vse je odvisno od pogajanj med socialnimi partnerji, sindikati in delodajalci.

V švicarskem sindikalnem gibanju sploh in seveda pri kolektivnih pogajanjih posebej, imajo glavno besedo strokovni sindikati. Teh je 16, največji pa je prav sindikat delavcev gradbeništva in lesne industrije, ki šteje 120.000 članov. Strokovni sindikati so popolnoma samostojni. Nacionalna centrala, Zveza sindikatov Švice lahko sprejema politične odločitve in stališča, če jih sprejmejo delegati strokovnih sindikatov z dvotretjinsko večino.

Kolektivne pogodbe sklepajo panožni sindikati (dejavnosti) na več ravneh: državnem (za celo Švico), kantonalnem (Švica ima 26 kantonov) in na nižjem, regi-

onalnem nivoju, včasih kar v podjetju. Poleg panožnih pogodb obstajajo tudi posamezne za nekatere posebne stroke. »Nižje« pogodbe ne morejo predpisovati nižjih standardov, kot jih predpisujejo »višje«, lahko pa grede višje, kar se navadno dogaja. Pogodbe se sklepajo za eno do tri let.

Panožna pogodba za gradbenje in lesne delavce določa splošne obveznosti podpisnikov, pogajalski postopek, obvezen mir pri delu, vlogo arbitraže. Nato: varstvo pri delu, delovni čas, razna nadomestila – terenska, za slabo vreme, za odsotnost zaradi bolezni, v primeru nesreče pri delu ali smrti, plačane proste dni, odpravnino, pokojninsko blagajno, način izplačila plač, poklicno izobraževanje, odpovedni rok, trajanje kolektivne pogodbe. Določa ceno dela in urno plačo ter njun odnos. Panožne pogodbe tudi kantonom določajo povprečno in minimalno urno postavko (tarifo); zgornja meja ni določena. Lastnik torej lahko plačuje dobrega delavca kolikor hoče, nobenega pa ne more plačevati pod minimumom, ki znaša 90 odstotkov povprečne plače (minimalni delovni čas je v glavnem rezerviran za začetnike in za delavce z omejeno delovno sposobnostjo). V tej panogi je poleg splošne še okoli 50 posameznih pogodb, ki so zelo

kratke in zajemajo posebnosti posameznih strok in, seveda, višino urne postavke. Marjan Gruđen je opozoril, da gre za bruto plače. Delavec sam plačuje davek in socialno zavarovanje; v gradbeništvu gre okoli 20 odstotkov za te obveznosti. Poleg plač vplivajo na ceno dela še drugi elementi – organizacija dela, vzdrževanje strojev in drugo. Ta je v gradbeništvu okoli trikrat večja od urne tarife. Povprečna urna tarifa za zidarja je 22 SFR, medtem ko delodajalec na tarifo knjiži še ceno dela okoli 65 do 70 SFR.

Vprašanja cene dela v Švici sploh ne postavljajo tako kot pri nas. Sindikat se zavzema, da bi si priboril čim višje spodnje meje tarifnih (urnih) postavk. Za podjetje ne skrbi sindikat, ampak delodajalec (lastnik). Konkurenca je močna; če podjetje ne zmore vseh stroškov – propade. Vendar na splošno delavci vedo, koliko lahko zahtevajo. Za konec še nekaj o odpustih in stavkah. Delodajalci nimajo velikih problemov, če želijo koga odpustiti. Po novem morajo v odpustu napisati vzrok, odpovedni rok pa je od 14 dni do treh mesecev. Do nafte krize je bil en dan (!), kajti lahko se je bilo znova zaposliti. Zanimivo je, da je moral sindikat dolgo prepričevati delavce o koristnosti daljšega odpovednega roka.

Povsod, kjer so delovna razmerja urejena s kolektivnimi pogodbami, velja obveznost miru. Švica je najbrž edina dežela, v kateri so se delavci in delodajalci že leta 1936 dogovorili, da stavke izključijo iz medsebojnega razmerja in jih nadomestijo s pogajalnjo. Če se partnerji ne morejo sporazumeti, potem gredo na arbitražo. Arbitražni postopek se uvede le tedaj, ko gre za spor v zvezi s tolmačenjem kolektivnih pogodb. Nesporazumi v zvezi s kršitvijo kolektivnih pogodb pa so v pristojnosti rednih sodišč.

V primeru večjih sporov lahko sindikat odpove kolektivno pogodbo in sicer v trimesečnem roku. O stvareh, ki jih ne ureja kolektivna pogodba, lahko sindikati organizirajo stavko. O stavki delavci glasujejo. Med stavko dobivajo od sindikata med 70 in 90 odstotki plače, kar pomeni, da so stavke drage tako za sindikat kot za delodajalce. Zato se redko odločajo za daljše stavke. Niso pa vsi delavci člani sindikata. Sindikat zastopa le svoje člane. Nečlani nimajo pravne osnove za pravice iz kolektivnih pogodb, vendar – ne morejo pustiti ljudi brez vodstva. Zato vlada vsako leto proglasi najvažnejše določbe iz kolektivnih pogodb za splošnoveljavno obveznost.

Svetlana Stević (Rad)

Z Jožetom Dobnikom, vršilec dolžnosti predsednika PZS

V gore zahaja že več kot štiristo tisoč Slovencev

Planinska zveza Slovenije je s 114.207 člani, ki so v minulemu letu poravnali članarino, zagotovo najbolj množična športna organizacija, če pa se pogledamo še v njihovo razvejano dejavnost, se znajdemo pred polipom, ki ga je težko obvladati. Planinci so trenutno brez predsednika, saj na zadnji skupščini nobeden od treh kandidatov ni dobil potrebne večine. Do izredne skupščine, ki bo 24. marca, pa je vršilec dolžnosti predsednika Jože Dobnik, dosedanji podpredsednik PZS.

Na minuli skupščini nihče od treh kandidatov ni dobil dovolj glasov. Ali si lahko to razlagamo tudi kot posledico svobodnejše izbire članstva?

Morda je del razlage zaobsežen tudi v vprašanju. Izbira predsednika je sedaj v celoti postala zadeva planincev, medtem ko smo včasih morali iskati potrditev pri SZDL. To, da na zadnji skupščini nismo uspeli izbrati predsednika, pa je bolj posledica pravilnika, ki omogoča, da na izid volitev vplivajo tudi delegati, ki se skupščine ne udeležijo. Od 224 delegatov jih je namreč manjkalo kar 80. Pogovarjamo se, da bi statut spremenili in dali besedo na volitvah ljudem, ki se skupščine udeležijo. Če koga na skupščino ni, ga problematika že ne zanima dovolj.

Pravite, da se PZS ne bo ukvarjala z ideologijo?

Na zadnji skupščini smo se dogovorili, da bomo ostali odprti vsem občanom, ne glede na njihovo prepričanje. Ne bi bilo dobro, ko bi se začeli ljudje v planinskih društvih ločevati po političnem prepričanju. Seveda pa bomo podpirali vse tiste programe, ki bodo zastopali naše interese – od varstva zraka do zaščite kulturne dediščine.

Je po vašem mnenju čutili ideološko razhajanje v PZS med pohodništvom, alpinizmom in športnim plezanjem?

Menimo, da so vse tri oblike enakovredne. Športno plezanje je resda najmlajše, živi pod okriljem alpinističnih odsekov v društvih, a kot kaže, je za mlade izredno privlačno. Nikogar ne podimo iz naših vrst, če pa se jim bo kdaj zazdelo, se bodo že sami orga-

nizirali, tako kot so to naredili jamarji in orientacisti.

Kako je s članstvom v planinskih organizacijah na Zahodu, recimo v Avstriji?

O njihovi organiziranosti ne vem dovolj, zanimiv pa je podatek o številčnosti nacionalnih zvez alpskih dežel v mednarodni organizaciji UIAA. Jugoslavija zaradi velikega števila članov plačuje največjo članarino. Seveda pa vem, da obiski v avstrijskih

gorah niso nič manjši kot pri nas, morda celo večji. To bi pomenilo, da Avstrijci običajnih planincev nimajo registriranih, ampak samo člane, ki so že prestopili prag običajnega izletništva oziroma planinstva.

Ali socialne težave redčijo število članov PZS?

Bili smo presenečeni, saj je članstvo v primerjavi z letoma 1987 in 1988 naraslo kar za 12 odstotkov. Zanimivo je pogledati sestavo – pionirjev in mladincev je 42 odstotkov, skupaj z zaposlenimi mladinci pa jih je dobra polovica. V PZS je vključenih 5,72 odstotka vseh stalnih prebivalcev Slovenije, največ pa jih je z delavskih središč, ki slovijo po ekološko zanemarjenem

Jože Dobnik

okolju. Na prvem mestu so Ravne (23,68 odstotkov vseh prebivalcev), sledijo Jesenice, Radovljica (zaradi izredne gorniške tradicije), Hrastnik, Ruše, Tržič, Zagorje itd.

Kot je dejal dr. Miha Potočnik, je bila planinska članarina nekoč usklajena s ceno enega litra vina v gostilni. Kako je danes in kaj nudi planinska izkaznica?

Čeprav so bili delegati v dvomih, smo članarino dvignili na 42 din za člane, polo-

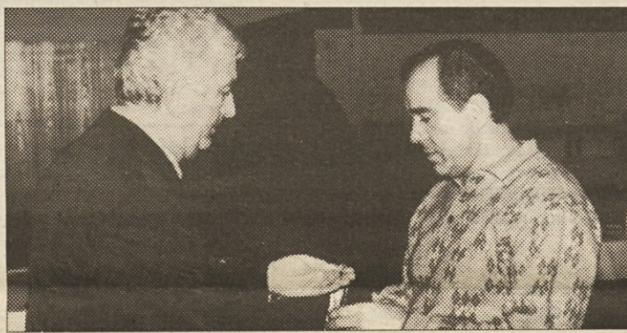
Sklenjene delavske športne igre Maribora za leto 1989

Več kot dvanajst tisoč udeležencev

V Tamovi restavraciji v Mariboru je bila slovesna razglasitev rezultatov in podelitev priznanj za dosežke na delavskih športnih igrah v letu 1989. Slovesnosti se je udeležilo nad sto rekreativcev in rekreativk iz številnih mariborskih podjetij, kjer imajo posluš za športno rekreacijo svojih delavcev.

Slavosni govornik je bil Milan Holc, predsednik sveta za organizirani letni oddih, šport in rekreacijo delavcev, ki deluje pri mariborskih sindikatih. Med drugim je dejal, da je zanimanje med mariborskimi delavkami in delavci za športno rekreacijo v lanskem letu nekoliko upadlo, da pa je kljub temu v 18 panogah sodelovalo 573 ekip z več kot dvanajst tisoč udeleženci.

Na slovesnosti so podelili plakete trem dolgoletnim in zaslužim delavcem na športnorekreativnem področju. Josip Ajd iz Tovarne dušika Ruše je prejel zlato plaketo, Bogomir Vrečko iz Elektroko-

Milan Holc (levo), redsednik sveta za letni oddih, šport in rekreacijo pri mariborskih sindikatih podeljuje priznanje Alfonzu Verku iz TVT Boris Kidrič.

vine je dobil srebrno, Laure Strugar z Ferromota pa bronasto.

Razvrstitev podjetij po številu zaposlenih:

Do 500 zaposlenih: 1. Swaty (1276 točk), 2. Elektro (927 točk), 3. Ferromoto (863 točk).

Do 1500 zaposlenih: 1. ČGP Večer (1426 točk), 2. KB Maribor (1334 točk), 3. Zlatorog (1324 točk).

Do 2500 zaposlenih: 1. Ma-

riborska livarna 1426 točk), 2. Jeklotehna (1320 točk), 3. Konstruktor (1299 točk).

Nad 2500 zaposlenih: 1. TAM (2894 točk), 2. Metalna (2276 točk), 3. TVT Boris Kidrič (2225 točk).

Razvrstitev ženskih ekip: 1. TVT Boris Kidrič (328 točk), 2. TAM (318 točk), 3. KB Maribor (286 točk).

Slika in besedilo: Zmago Gomzi

Vse raziskave govore v prid aktivnim odmorom

Tisti z izkušnjami ne dvomijo več

Spremembe v načinu življenja in dela, ki so sad razvoja znanosti in tehnike, ogrožajo in načenjajo najpomembnejše življenjske funkcije človeka. Zato ni naključje, da postaja telesno-kulturno življenje s svojimi številnimi oblikami dejavnosti potreba vse večjega števila ljudi, del življenja mladih, odraslih in tudi starejših. Telesna kultura kot integralni del in posebna veja kulture je dobila v naši družbi in našem življenju takšen pomen, kakršnega ni imela še nikoli.

Medtem ko je bila včasih športna dejavnost v glavnem tekmovalne narave, je danes v ospredju šport za rekreacijo. Ne gre več toliko za prestiž, sekunde, centimetre in podobno. Danes gre za dejavnost, ki ohranja človeka in ga varuje pred prehitrim padanjem: To z drugimi besedami pomeni, da imajo vredote rekreacije v primerjavi s tekmovalnim športom precej večjo težo. Pri rekreaciji so smotri podrejeni človeku, kar za tekmovalni šport ni značilno; pri le-tem je prav vse, celo zdravje, podrejeno rezultatom.

Rekreacija si utira svojo pot v veliko večino življenjskih okolij. Ne le ob prostem času ali na počitnicah, tudi med delom ljudje že telovadijo, da ne bi prehitro opešali. Izkušnje strokovnjakov se na tem področju nekoliko razlikujejo, skupna pa je ugotovitev, da je zdravstvena preventiva v obliki programirane športne rekreacije več kot koristna. To potrjujejo dolgoletne izkušnje v razvitem svetu pa tudi izkušnje domačih raziskovalcev. Na zadnji konferenci komiteja za prosti čas pri Unescu, kjer so razpravljali o aktivnih odmorih med delovnim časom, so naši strokovnjaki med drugim povedali:

Ljubodrag Milošević: »V smederevski železarni smo v raziskavo zajeli tri poskusne in tri kontrolne skupine. Poskus je trajal poltretji mesec. Osnovni cilj raziskave je bil ugotoviti, kako programirana gimnastika na delovnem mestu vpliva na

produktivnost, bioritem, srce, splošno počutje in tudi motivacijo. Rezultati raziskave so bili zelo zgovorni. Delavci, ki so telovadili, so več napravili, pa tudi precej manj so silili na bolniški dopust kot drugi sodelavci.«

Nase Kondovski: »Štiri skupine tekstilnih delavcev v Teteksu so se lotile štirih različnih programiranih aktivnih odmorov. Po šestih tednih rekreacije med delom so bili znaki poklicne utrujenosti odločno manjši. Še najugodnejše rezultate so raziskovalci zabeležili pri delavcih, ki so ob odmorih telovadili stoje in se ukvarjali s tako imenovano korektivno gimnastiko.«

Budimir Bijelić: »V pivovarni Trebjesa v Nikšiću je 205 delavcev iz neposredne proizvodnje tri mesece telovadilo med delovnim časom. Telovadili so večkrat na dan, in to po svoji presoji glede na počutje in potrebo po prekinitvi dela. Raziskava naj bi odgovorila na vprašanja, kako je z delovnimi sposobnostmi po trimesečni vadbi, kako se zaposleni počutijo in kakšen je njihov subjektivni občutek glede trdnosti zdravlja. Vsi ti podatki pa naj bi dali odgovor, koliko so programirani aktivni odmori med delovnim časom potrebni. Izsledki trimesečne raziskave niso presenetili. Potrdili so, da minute za zdravje na delovnem mestu vsestransko ugodno vplivajo tako na počutje delavcev kot tudi na njihove delovne sposobnosti. Tudi do utrujenosti je prihajalo precej kasneje, nadležne bolečine v posameznih delih telesa pa so skoraj povsem izginile.«

Tudi drug udeleženci konference komiteja za šport in prosti čas pri Unescu so na svoji zadnji konferenci opozorili na ugoden vpliv programirane redne športne rekreacije na zdravje, delovno sposobnost in slošno počutje zaposlenih. Še posebno, če nam minute za zdravje pridejo v meso in kri, kot pravimo, in postanejo sestavni del našega življenja.

Andrej Ulaga

vico te vsote za mladince in 14 din za pionirje. Približali smo se le polovični merici, ki jo je postavil dr. Miha Potočnik. Z izkaznico so 50- do 60-odstotni popusti pri prenočevanju. Prizadevamo si tudi, da bi v kočah obdržali sprejemljive cene za osnovno ponudbo – čaj in enolončnico. Sicer pa moramo na članarino gledati širše. Z denarjem od članarine in seveda drugimi viri finansiramo dejavnosti, ki prav tako omogočajo hojo v gore: vzdržujemo planinske poti; oskrbujemo planinske kočice; sem sodi še založniška dejavnost; šolanje vodnikov; reševanje in bržda še kaj.«

Slišati je bilo za idejo, da bi v planinskih kočah pobirali vstopnino, da bi prepovedali uživanje s seboj prinesene hrane.

Take ideje so plod denarnih težav in vse težjega gospodarjenja v večini koč. Toda, s komerkoli sem se pogovarjal, nihče se ni strinjal s takšno idejo. Zagotovo bi naletel na močan odpor članstva, pa tudi tehnično bi bilo težko izvedljivo. Vsekakor pa se strinjam, da poti in kočice, ki jih oskrbujemo, uporabljajo tudi nečlani. Po neki raziskavi obiskuje naše gore vsaj 400.000 ljudi, od tega je članov samo četrtnina. Morda izhaja zamisel o vstopnini prav iz tega podatka in dejstva, da je treba za obiskovalce odnašati odpadke v dolino.«

Toda brez ekonomike koč ne bodo preživele.

Glavna usmeritev v vseh kočah je prav preživetje, saj ni nikogar, ki bi za nami poravnava račune. Izredno zanimiv je podatek, da so se lani ob enakem številu obiskovalcev nočitve zmanjšale kar za 17 odstotkov in temu primerno tudi potrošnja obiskovalcev. Koče imajo zato zelo majhen dobiček ali pa ga sploh ni. Vemo, da bo treba kvaliteto naših storitev izboljšati; v kočah bi morali prodajati še planinske karte in drugo; doseči

bi morali tudi to, da bi planinski organizaciji ostala turistična taksa. Sicer pa še nekaj časa ne bo nobene nove kočice. Dovolj bo oprava z vzdrževanjem in zaključnimi deli pri nekaterih kočah.«

Slovenci radi hodijo v gore, pa tudi puščajo nesnago. Kaj bi morali še narediti za ekološko osveščanje planincev?

S tega vidika se stanje izboljšuje, ni pa še tako, da bi lahko bili zadovoljni. Nadaljevati moramo z osveščanjem vseh starostnih skupin, o tej problematiki moramo pisati, še najbolj pomemben pa je osebni zgled vsakega posameznika.«

Med osrednjimi nalogami PZS je varstvo planinske krajine?

Ohraniti planine v prvobitni obliki bo vse bolj pomembna naloga. Vlečnice, hoteli in ceste uničujejo krajino. Samo pogledjmo Krvavec, Peco in Vogel pa tudi Vrščic. Sami načrti za nove smučarske steze. V Logarski dolini načrtujejo tenis in golf. Kakšne čudne ideje, naj vse to postavijo v Solčavi! Planinci bomo morali biti bolj prodorni. Domentiti se bo treba, kaj je to gorski svet, PZS pa bi morali dati v tej smeri določena poblastila.«

Sodite, da je osrednji slovenski planinski organizaciji res potreben nov dom planincev v Ljubljani?

Ne vidim potrebe, da bi gradili nov dom. To, kar imamo, zadostuje. Če se le dovolj dobro organiziramo, je za vse dovolj prostora. Po mojem prepričanju bi morali našo knjižno zbirko prenesti v eno od ljubljanskih knjižnic, pa tudi muzej sodi k strokovnjakom. Muzej v Mojstrani pa naj, kakršen je, kar ostane, saj je na turistično zanimivem področju. Upam, da bo ideja o Cozjovi hiši in muzeju na Bregu ob Ljubljani ob 100-letnici PZS tudi uresničena.«

Besedilo in slika: Niko Slana

DOLGO NAPOVEDOVANA IN PRIČAKOVANA KNJIGA IZŠLA!

Več avtorjev: **INOVACIJSKA PRAKSA**

Priročnik-zbornik za organizatorje inovacijske dejavnosti

Vsebinska:

- Jože Jan: **PREDGOVOR**
- mag. Ivan Grebenc, dipl. inž.: **POMEN INOVACIJSKE DEJAVNOSTI ZA USPEŠNOST DELOVNE ORGANIZACIJE**
- Marjan Ferš, dipl. patent. inž.: **INOVIRANJE UPRAVLJANJA, POSLOVANJA IN TEHNOLOGIJE V SVOBODNEM, TRŽNO USMERJENEM PODJETJU**
- Jože Jan: **RAZVOJNO-INOVACIJSKO DEJAVNOST NAJ VODIJO POSLOVNI ORGANI**
- Janez Kovačič, dipl. oec. in Marjan Odar, dipl. oec.: **EVIDENTIRANJE IN FINANCIRANJE INOVACIJ**
- dr. Krešo Puharič: **PRAVNA UREDITEV PRAVIC INDUSTRIJSKE LASTNINE**
- Marjan Stele, dipl. inž.: **INFORMACIJE ZA INOVACIJE**

Knjiga je izšla v zbirki Knjižnica sindikati pod zap. št. 96. Cena 110 din. Naročite jo lahko na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: (061) 321-255.

Vsem rednim naročnikom Knjižnice Sindikati in vsem, ki so knjigo naročili v prednaročilu, bomo knjigo poslali po pošti.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreključno naročam ..... izvod(ov) knjige INOVACIJSKA PRAKSA.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno, dne ....., kraj: .....

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

žig

Podpis naročnika

Univerzalna strankarska (protiboljševiška) vadnica (IX.)

O koristnosti človekovega obračanja po vetru

Vprašanje:
Časi so megleni, če že ne svinčeni, takorekoč pogubni za podjetnega človeka. Nikjer ni več pravega miru in reda; vsak se rešuje, kakor se ve in zna, nihče nikomur ne pomaga, vsaj rad ne. Kdor je pameten, bo že znal še pravi čas skočiti na pravi voz; kaj pa naj stori nepolitičen človek, ki ne ve, katera stranka bo zmaga, in zato tudi ne, ali naj gosposkega človeka nagovarja s »tovariš« ali preprosteje z »gospod«. Vsi slovenski doktorji, ki jih kaže televizija, so se lepo razporedili po strankah, tudi nekdanji učeni komunisti, za delavca pa nikjer prostora. Spet bomo eni delali, ubogali, drugi pa le govorili, kako je treba delati, in še naprej lepo živeli. Le zakaj se

ljudje tako radi in s takšno ihto obračajo po vetru. In to še najraje študirani. Še včeraj so kričali: Naj živi proletarska revolucija, danes pa se že križajo in ustanavljajo privatna podjetja. Zakaj naša ZK, ki je bila vsa leta vodilna in stroga, zdaj kar čez noč vse to dopušča?

Tako nas sprašuje Peter Š., vzdrževalec strojev v eni mariborskih tovarn, ki ga sedanja razpuščenost starih strank hudo moti, sindikati pa mu doslej tudi še niso ponudili drugega kot ozimnico ali pa kakšno šunko na kredit. In nas kot svoj časopis prosi za odgovor.

Odgovor:

Vsaka organizacijska struktura dopušča, ali vsaj v večji ali manjši meri tolerira določene odmike od predpisanih standardov obnašanja. Za notranjo dinamiko in razvoj or-

ganizacije in vsake grupe so taki odkloni nujni. Taki odmiki so vedno tudi individualno – psihološko determinirani. Sposobni, talentirani, izobraženi in prodorni posamezniki najprej spoznajo ali odkrijejo (na osnovi svoje dejavne prakse), da obstoječe norme in standardi obnašanja ne ustrezajo več docela novonastalim razmeram. Motivi za rušenje oziroma formuliranje novih norm in standardov obnašanja so iz individualno-psihološkega vidika lahko raznoteri in številni. Vsi odmiki od standardov obnašanja pa se opravičujejo s spreminjenimi razmerami, zahtevami časa in podobno. Odmiki oziroma nekonformistično obnašanje je v okviru organizacije ali grupe dopustno (ali v večji ali manjši meri tolerirano – glede na notranjo strukturo) vse dotlej, dokler to obnašanje ne ogroža tistih norm in vrednot, na katerih je

zasnovana eksistenca organizacije in grupe. Kolikor pa se posameznik ali manjša grupa v okviru organizacije v svojem početju radikalno odmakne od predpisanih norm in standardov obnašanja, proglasi organizacija njihovo radikalno nekonformistično obnašanje ne s potrebami organizacije, temveč z njihovimi individualno karakternimi lastnostmi. V takih primerih so radikalni nekonformisti pogosto »spoznani za individualno defektne tipe, njihovi nameni in cilji pa dobijo najhujše možne etikete.

Tako približno teče mehanizem, ki ga sproži radikalno nekonformistično obnašanje posameznika ali manjše grupe v okviru določene organizacije. Drugo pa je pri tem vprašanje, v koliki meri je tako radikalno nekonformistično obnašanje nujno in s širšega vidika sploh koristno. Z individualnega vidika je uporaba posameznika ali tudi manjše grupe, ki nima zadostnega vpliva in moči, popoln nesmisel. Lahko bi rekli, da celotni družbeni razvoj poteka predvsem na osnovi manjših nekonformističnih odklonov. Izjemo delajo revolucije, ki pa takoj ko dobijo v roke vsa sredstva, preko katerih izvajajo oblast, proglasijo nujnost dosledno konformističnega obnašanja. Revolucije so se sprevergle oziroma so bile premagane od kontrarevolucij vedno tedaj, ko jim ni uspelo v obnašanju (svojih lastnih nosilcev in še bolj nasprotnikov) doseči tiste potrebne stopnje konformizma, ki je za njihov obstoj, utrditev in konsolidacijo nujna.

V grupah, ki so za posameznika bodisi obvezne, ali vsaj glede njegove materialne eksistence zelo pomembne, je stopnja konformističnega obnašanja močno odvisna od tistih dejavnikov, na katerih temelji določen položaj. Položaj posameznika v zanj eksistenčno pomembnih grupah je odvisen bodisi od šolske izobrazbe, znanja, strokovnosti, prizadevnosti ali doslednega spoštovanja predpisanih norm. V primeru, če posameznik doseže določen pomemben položaj, za katerega je po napisanih ali nenapisanih normativih potrebna določena šolska izobrazba ali dosežena strokovnost, a te nima, lahko pričakujemo, da bo njegovo obnašanje izredno konformistično. Taki ljudje navadno ničesar ne tvegajo, ne iščejo novih rešitev, ne spodbujajo iniciativ, nimajo ničesar novega povedati, temveč se kot pijanec plota držijo tistega, kar je dano, veljavno, predpisano in s formalno avtoriteto podprto in zaščiteno. Če posameznik še opazi, da je položaj v grupi močnejše determiniran po brezpogojnem in doslednem spoštovanju norm kot pa po izobrazbi in strokovnosti, je njegova motiviranost za konformistično obnašanje še večja. Zato ni čudno – kot pravi Georgy Lukacs – da so se v Stalinovem sistemu najhitreje in najlažje konformno

Zmerni optimizem

Tako, zdaj pa imate. Mar vas nisem vedno opozarjal, da ima javna beseda, naj bo tiskana ali govorjena po radiu in televiziji, silno moč. Zato je treba paziti, kaj bomo povedali ljudem, kako jim bomo povedali in kdaj. Občila bi morali imeti v svojih rokah. Pa ste me zavračali, da pretiravam. Pri enem ušesu noter, pri drugem ven, ste rekli. Papir vse prenese, ljudje ne vzamejo vsega za sveto, se pa lepo sliši, da imamo svoboden tisk. Tako, zdaj pa imate.

Kdo je zakuhal ekološko katastrofo tam na tistem polju? Kdo? Novinarji in samo novinarji. Na kupe člankov, posebne priloge, novinarske konference, okrogle mize, neprijetna vprašanja vseh vrst, eno hujše od drugega. Med ljudmi pa panika, ki je ni mogoče ustaviti. Le poskusi spustiti plin iz jeklenke in ga spraviti spet vanjo!

Da, da, pozabili ste na staro reklo: česar ne veš, te ne boli. V tem je bistvo. Čemu bi vse vedeli, čemu bi nas bolelo? Sredstva javnega obveščanja bi morala drugače opravljati svojo nalogo. Ne rečem, da bi morala pisati kot leta petinštiridesetega, ampak tako, zmerno optimistično, kot temu pravimo. Dokazovati bi morala, da neka nevarna stvar le ni tako nevarna, kot je v resnici. Ljudi bi morala pomiriti, ne pa jih vznemirjati. Sicer pa, vznemirjanje javnosti je še vedno kaznivo. Tako.

Zmerni optimizem je, če ugotovimo, da je sumljiva gramoznica le pet kilometrov od črpališča vode. Čeprav vemo, da je tam zakopana strupena snov, upamo, da še ne onesnažuje okolja. Če zajemamo vodo pod zemljišči, kjer je na tone strupov, pa menimo, da sistematično spremljanje pesticidov v pitni vodi še ni potrebno. Če odlagališče strupov saniramo, po domače povedano, ga zasujemo, pokrijemo, zasadimo angleško travico in okrasno grmičevje. Če ugotovimo, da je voda v redu, le prekuhati jo bo treba. In če se tolažimo, da bomo pač delali pitno vodo v tovarnah, gojili umetne ribe in sadili plastična drevesa.

Pri ekoloških problemih ne smemo zanemariti vzgojnega momenta. To je čudovita prilika, da poglabimo čut solidarnosti med ljudmi. Če ne moremo odpraviti strupov, ki jih spuščamo v zrak, postavimo višji dimnik, da se bodo razširili na večje področje. Vsak nekaj bomo pa že prenesli. In če bomo mešali zastrupljeno in nezastrupljeno vodo, bomo dobili še kar užitno, le malo zastrupljeno vodo.

Sicer pa je strah popolnoma odveč, saj imamo stroge, res stroge normative. V EGS je dovoljena količina alkohola v pitni vodi stokrat višja kot pri nas. Zatorej je najboljši recept: znižajmo normative in nevarnost bo minila. V vodi ne bo preveč pesticidov niti atrazina, v živilih ne težkih kovin in herbicidov, v jajcih bo le malo fluora, pa tudi klorbenzon, PCB in podobni bodo zanemarljivi.

Zelo odločno pa zanikam zlonamerna podtikanja, da sistem dovoljuje teror nad naravo. Zelo odločno. Le komu pride na misel, da lahko naša industrija konkurira tuji, če niža proizvodne stroške tako, da zanemari skrb za okolje? To je res draga stvar, to okolje, ampak izvoz gor ali dol, naše največje bogastvo je človek. Tako.

Zato poročajmo bolj konstruktivno, kritika naj gradi, ne nasedajmo polresnicam, ohranimo trezno glavo. Samo da ne pozabim: ljudem pa le povejmo, naj smotrno pijejo vodo!

Vladimir Batič

obnašali tisti, ki jim je manj-kalo talenta. V takih pogojih »postane stopnja konformnosti odločilni – selektivni kriterij vertikalne družbene mobilnosti«...

Mišljenje in delovanje vsakega posameznika ni torej samo usodno določeno po grupah, ki jim pripada, temveč tudi po statusu, ki ga v teh grupah ima ali ga hoče doseči. Nemogoče je, da bi obdržal v grupi svoj visoki status, če se njegovo mišljenje v poglavitnih vprašanjih razhaja z mišljenjem in vsemi napisanimi in tudi nenapisanimi normami, ki veljajo na tem hierarhičnem nivoju.

Niso redki in izjemni primeri, da posamezniki zaradi visokega statusa, ki so ga v grupah dosegli, izgubijo vso svojo prejšnjo kreativnost in radikalnost. Sploh pa grupe v nerevolucionarnih situacijah ne cenijo radikalizma, ki zaradi hitrega spreminjanja norm in nezadostnega konformnega obnašanja ogroža njihov obstoj.

Vir: dr. Janez Jerovšek, Sociološki aspekti konformizma, Izbor socioloških razprav, Priručnik za gimnazije str. 284-286, DZS, Ljubljana, 1970.

Malo za šalo, malo zares ureja ta izobraževalni kotichek vaš

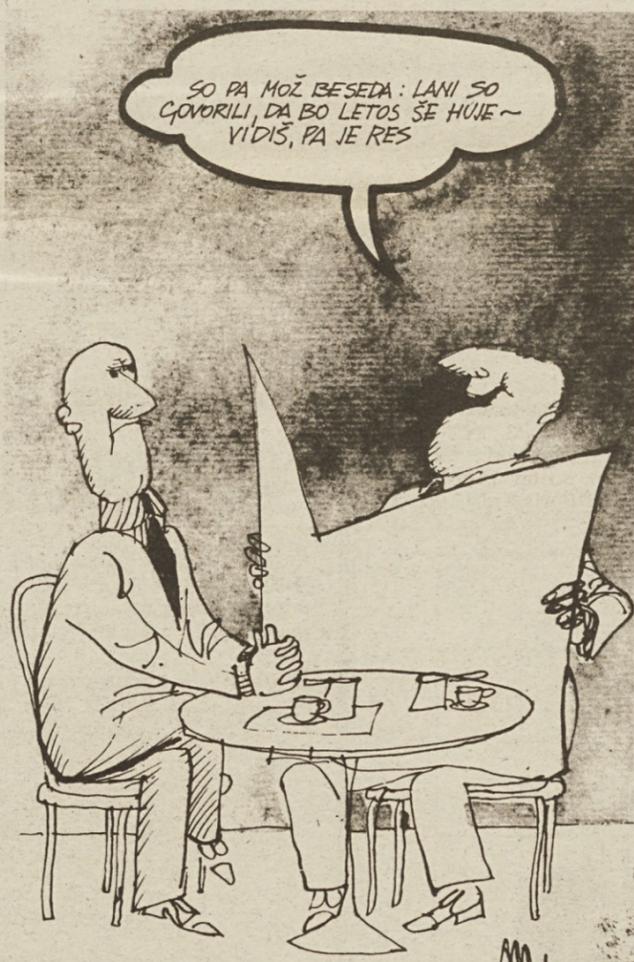
Janko Špiček

Humoreska

Za tri S (4.)

Spoštovani gospodje in gospe, tovariši in tovarišice, kolegi in kolegice, pomagajte! Zadnjič, takoj po seji republiškega sindikata o srbski blokadi, se je k meni stisnila od razprave razgreta sindikalna kolegica, članica bodočega s tri S, in mi dahnila v uho: »Jaz sem strašna šovinistka. Rajši imam take s trdim k kot tiste z mehkim č.«
Prijatelji, bratje, od tedaj nimam miru. Nenehno vrta po meni: zakaj je to rekla ravno meni? Saj v mojem imenu in priimku ni ne trdega ne mehkega č. Pa tudi z blokado nimam nič.
Trdi k in mehki č? Hm... trdi k? Jaj, ljudje božji, pa menda ja nista bila v njenih mislih... predsednik Ravnik in sekretar Lesjak? Ja seveda, tako bo, preprosto kot pasulj. Onadva sta vodila sejo. Ampak... kolegi, zakaj je ona to rekla meni tako nežno na uho? Kaj me pa tako čudno gledate? A mislite, da jaz česa prav ne razumem? Kaj pa je pri tem treba razumeti. Pa menda ja ni čudno, če je kdo strašen šovinist pri takšni gospodarski blokadi.

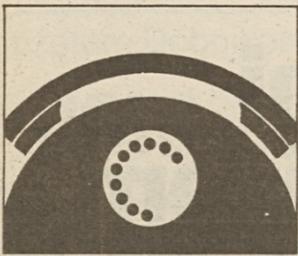
Marjan Zupan

Zampanje raste

LIPE SVEDER: KATASTROFA

Vprašali smo...

nekatero predsednike oziroma sekretarje občinskih sindikalnih svetov, kaj bodo naredili, da zbori združenega dela ne bodo postali direktorski zbori

Predvolilne igre so se začele zares. Poklicna gledališča pa tudi amaterji že dvigajo zastore. Tam, kjer so jih že, se po odrih sprehajajo in razkazujejo igralci s kar preveč lepimi, simpatičnimi in privlačnimi maskami. Razkazujejo se. Nekateri tudi govorijo. Ne. Pojejo. Ode pa tudi druge pesmi v svojo hvalo in sramotitev soigralcev. Vseh pa je na odru toliko, da posameznika niti ne opaziš. Tudi gledalci so že, ki ploskajo, čeprav se ne vedo natančno komu. Preveč je odrov in še več igralcev, ki bi bili radi izbrani za veliko gledališče.

Da, prav na gledališče pomisliš, ko slišiš o volitvah. Na igralce in igre z vnaprej določenim scenarijem. Saj doslej smo bili navajeni tako. Pa v prihodnje? Kar težko je verjeti, da bo pa odslej zares povsem drugače. Takih igrac namreč nismo še navajeni. Vsak pa si jih predstavlja po svoje. Eni bolj po starem, drugi po novem.

Zato smo poklicali nekatere občinske sindikalne svete in jih povprašali, kako potekajo priprave na volitve.

Stanislav Šajn, sekretar občinskega sindikalnega sveta Maribor - Pobrežje:

»Tako vam moram povedati, da naš občinski svet od 30. januarja pravnoformalno ne obstaja več. S 15. februarjem smo namreč dobili skupen občinski sindikalni svet Maribor. No, svoje delo pa še kar opravljamo.

Z volitvami se res ne ukvarjamo prav intenzivno, saj, kot veste, imamo v Mariboru drugih težav dovolj. Čisto zanemarjamo jih pa tudi ne.

Seveda čutimo akcijo gospodrske zbornice pri vsiljevanju direktorjev, posebej v republiški zbor združenega dela. Po njihovem mnenju naj bi postal to kar parlament direktorjev.

Menimo, da v parlament res sodi strokovnost, niso pa zato poklicani prvi možje podjetij.

Vodstvom sindikatov smo priporočili, naj podprejo kandidate s širokim znanjem in strokovnostjo, saj bo ta še kako potrebna tam, kjer se bo odločalo. In naj ne zanemarjajo tudi kvalificiranih delavcev, ki po pravilu niso neumni. Še posebej, če sindikalno razmišljajo in jim ljudje zaupajo.

Ljubo Cvar, sekretar občinskega sindikalnega sveta Trbovlje:

»Za republiški zbor združenega dela bi skoraj verjeli, da bodo v njem res večinoma direktorji. Na volitvah ima prav gotovo veliko pred-

nost dobro znan direktor pred sindikalno razmišljujočim, a neznanim strokovnjakom.

Iz ene skrajnosti v drugo gremo. Včasih smo morali kandidirati, če poenostavim, politike iz vseh področij. Danes pa naj bi volili direktorje. Sicer načelno nimam nič proti direktorjem v zboru, če je to direktor, recimo družbenih dejavnosti. Pomembno je, da ne razmišlja tipično menežersko.

Zavzemamo pa se, da bi prišli v parlament ljudje, ki bi zastopali interese regije.

Franc Sikošek, sekretar občinskega sindikalnega sveta Kamnik:

»Sindikatom v podjetjih smo dali usmeritev, naj se v volitve vključijo tako, da skušajo najti kandidate, ki bodo delali za boljši jutri. Take, ki so že doslej delali za sindikalne cilje in take, ki jim ljudje zaupajo, ne glede na strankarsko pripadnost.

Opazamo pa, da strokovni in sposobni ljudje kandidate odklanjajo. Danes najbrž še ne verjamejo v moč demokracije, ki jo nekateri obljublajo. Upajmo, da bo čez štiri leta bolje. Je pa tudi res, da strokovnjaki iz podjetij ne bodo mogli biti dobri poslanci. Delo poslancev je poklicno delo.

Na drugi strani pa se je res bati, da bo republiški zbor združenega dela direktorski. Kako bomo tam uveljavljali svoje pravice pa res ne vem.

Zbori volilcev po podjetjih so se šele začeli. Kot lahko na hitro ocenimo, delavcem ni vseeno, kdo bo njihov delegat, predvsem v občinskem zboru združenega dela.

Branko Mešel, sekretar občinskega sindikalnega sveta Laško:

»Naša občina ima enega predstavnika v zboru združenega dela. Za kandidata smo se nekako uskladili s socialistično zvezo in mladino. No, imenujem jih še kar po starem. Bojimo pa se dobiti za poslance ali delegate vodilne ljudi, saj se ti navadno še bolj spridijo, ko dobijo oblast.

Tudi nekatere stranke postavljajo svoje kandidate za zore združenega dela. Čeprav smo prepričani, da tam stranke nimajo kaj iskati.

Pri nas bodo zbori delavcev šele naslednji teden. Kot občinski sindikat se ne vtikamo v kandidiranje. Naj kandidate predlagajo delavci spontano, le, da so ti sindikalno obarvani.

Andrej Agnič

Zveza sindikatov Slovenije
Republiški svet
Ljubljana, Dalmatinova 4.

ODPRTO PISMO

SKUPŠČINI SR SLOVENIJE
IZVRŠNEMU SVETU SKUPŠČINE SR SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBORNICI SLOVENIJE
DRUŽBENEMU PRAVOBRANILCU SAMOUPRAVLJANJA SR SLOVENIJE

Razprodaja družbenih podjetij in kraja družbene lastnine

Nova zakonodaja o gospodarskih razmerjih, še posebno decembra sprejet zvezni zakon o družbenem kapitalu, je omogočila tudi prodajo družbenega kapitala. Ob tem še ni znan titular družbene lastnine, čeprav delavci oziroma delavski sveti še vedno sprejemajo temeljne upravljalne in v bistvu »lastniške« odločitve v družbenih podjetjih. Nejasen in nepopoln pravni sistem, neinformiranost delavcev in tudi neenakopravni odnosi med delavci oziroma delavskimi sveti in nekaterimi poslovođstvi v družbenih podjetjih že povzročajo neproduktivno razprodajo družbenega premoženja. To postaja poceni pridobljena lastnina tujcev ali domačih privatnikov. Za to se uporabljajo nerealne cenitve tujčenja, večkrat prevrednoteni know-how in podobno. Ker se organi upravljanja spreminjajo v skupščini podjetij in upravne odbore, se tudi sistemi odločanja spreminjajo tako, da omogočajo prevlado pri odločanju sicer manjšinskemu privatnemu kapitalu.

Take načine uporabljajo nekatera poslovođstva, ki so sicer v odločujočem položaju v podjetjih, niso pa v svojih podjetjih s svojo lastnino, torej brez materialne odgovornosti, zato je takšno ravnanje v njihovem interesu.

Želimo opozoriti predvsem na posledice, da bo ostala vrsta podjetij brez denarja, produktivnih programov in z brezposelnimi delavci. Zaradi takšnih pojavov in ravnanja bo vedno več delavcev z delovno knjižnico namesto z delavsko delnico.

Vemo za pobude, naj se oblikuje in sprejme zakon o lastninjenju družbene lastnine, vendar nam ne gre samo za to. Do sprejema zakona je potrebno premoženje zavarovati, saj ga bodo drugače razprodali in izropali.

Zato je nujno, da se čimprej sprejmejo odločitve o titularju lastnine z upoštevanjem prispevka delavcev k premoženju družbenih podjetij in omogoči delavskim svetom, da sprejmejo bistvene upravljalne (lastniške) odločitve le po predhodnem strokovnem mnenju neodvisnih institucij!

Za zgodovinsko odgovornost gre in interes splošnega izboljšanja gospodarjenja s kapitalom.

Rajko Lesjak
Vinko Kastelic
Vuko Lutovac

Delavska enotnost	ZNAČILNOST KRAŠKEGA SVETA	VISOKO LISTNATO DREVO V S. AMERIKI	STROKOVNJAK ZA ARABŠČINO	HITER KONJSKI TEK	ŽITNO SOCVETJE	OLGA KACJAN	PODZEMNI HODNIK	VELIKA PREKMURSKA VAS OB CESTI BELTINCI-ČRENŠOVCI	ENOSTAVNA BELJAKOVINA	KITAJSKA UTEŽNA MERA	BOLEČINE V KRIŽU	PETELJNE OGLAŠANJE	PRIVRŽENKA ANARHUE
VAŽNO ŽIVLO, SLADILO								NAUK O SVETLOBI ŽIVEC					
SODOBNI SOVJET, DIRIGENT													
TROPSKA PAPIGA						SMUČARKA ŠAREC SKRB							
UDAREC PRI TENISU				STANE BERNIK NESPRETNEŽ			OTOK V ALEUTIH SOVJET, POLITIK MIKOJAN			GOROVJE V SAHARI (ASBEN)			
GERMANSKI BOG (WODAN)						ŽELEZAR, MESTO NA KOROSKEM ITALIJ, OTOČJE				ZONA AVSTRIL, MESTEČE OB ANIŽI			
SRBSKO MČŠ. IME (KOLEŠAR PETROVIČ)								OBVEŠČEV. AGENCIJA V ZDA			RIMSKA 2 EDO HRAUSKY		
SPLETKA								ŠTUDENTOVSKA KNJIŽICA TOMISLAV NERALIČ					
TIT DOBERŠEK			VIŠEČ SNEŽNI ZAMET ŽEN. PEVSKI GLAS				KIP ALI SLIKA GOLEGA TELESA TUJE ŽEN. IME						
OKUSNA MORSKA RIBA						KLADA ZA SEKANJE NIKOLAJ KOPERNIK					NIKO KURET IVAN RAOS		
OBRAZ ZA PREDDELAVO SOLI									AFRIŠKA REPUBLIKA				
TRINITRO-TOLUOL				NEZNANKA V MATEMATIKI					GOROVJE NA SLOVAŠKEM				AVTOR KRIŽANKE R. NOČ

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 8

Rešitev nagradne križanke pošljite do 13. marca na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 8. Nagrade so: 120,00, 100,00 in 80,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 6

STAS, VRISK, TINTORETTO, RANER, NARA, MIREILLE, OL, MENA, NOETIKA, SPADA, PENKALO, ARTA, KIR, IV, LEHNJAK, POLONA, ADI, OTO, IVANOV, MAETERLINCK, ST, ANUS, AORTA, STO

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 6

- Jožica Kočijaž, Macunova 14, 62000 Maribor,
- Janja Jereb, Nikolaja Pirnata 22, 65280 Idrija,
- Olga Kos, Ježica 21, 61000 Ljubljana

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

- List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo
- Izdaja ČZP Enotnost - delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
  - V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
  - V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
  - Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samopravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik - reportaže), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h. c. 310-033
  - Naročnina 321-255
  - Posamezna številka Delavske enotnosti 5,50 dinarja
  - Rokopisov in nenarocnih fotografij ne vračamo
  - Poštnina plačana v gotovini
  - Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
  - Ziro račun: 50101-603-46834
  - Casopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bancič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklari in Nada Serajnik